

תורה שבעל פה גמרא מסכת סנהדרין

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

פרק ראשון	–	(13×6)	–	78	נקודות
פרק שני	–	(11×2)	–	22	נקודות
סך הכול	–			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת סנהדרין ובה מספר השאלון.

(בית הספר יספק חוברת זו לנבחנים.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (78 נקודות)

ענה על שש מן השאלות 1-9 (לכל שאלה – 13 נקודות).

1. גזרת ייחוד

א. "תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר".

הסבר מה למדו שאר הנשים מן המעשה של תמר. היעזר ברש"י. (2 נקודות)

ב. "אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על הייחוד ועל הפנויה ייחוד דאורייתא הוא".

(1) "גזרו על הייחוד" – הסבר גזרה זו.

(2) בציטוט שלפניך יש מאמר של רב יהודה בשם רב וקושיה של הגמרא על מאמר זה.

העתק למחברתך את קושיית הגמרא, והסבר אותה.

(6 נקודות)

ג. (1) "... דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק רמז לייחוד מן התורה מניין שנאמר כי יסיתך אחיך בן

אימך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אימו ואין אחר מתייחד עם כל

ערויות שבתורה".

בציטוט שלפניך מובא פסוק. העתק למחברתך בך את מילות הפסוק, ובפסוק שהעתקת מתח קו בך תחת

המילים שמהן למד רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק "רמז לייחוד מן התורה".

(2) על פי תירוץ הגמרא, עם מי אסור להתייחד מן התורה, ועם מי אסור להתייחד על פי גזרת חכמים?

(5 נקודות)

2. האם מותר לכוהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית?

א. רבנן (חכמים) אסרו על הכהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית.

הסבר את הטעם לאיסור של רבנן. בתשובתך התייחס למשמרות הכהונה ולבניין בית המקדש. היעזר ברש"י.

(4 נקודות)

ב. (1) "דאמר רב אחא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין".

על פי דברי רב אחא, מותר לכוהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית. הסבר מדוע.

(2) על פי דברי רב נחמן בשם רבה בר אבבה, באיזה תנאי מותר לכוהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית, ומדוע?

(5 נקודות)

ג. על פי רב אשי, הסבר מדוע לאחר חורבן הבית אסרו חכמים על הכהנים לשתות יין אך התירו להם לגדל שיער.

(4 נקודות)

3. המשחק בקוביא ואסמכתא

- א. על פי רמי בר חמא, המשחק בקוביא פסול לעדות "משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא".
 על פי רש"י, הסבר מהי "אסמכתא", והסבר מהי הכוונה במילים "אסמכתא לא קניא". (4 נקודות)
- ב. (1) רב ששת אמר בנוגע למשחק בקוביא "כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא". הסבר את הטעם לדברי רב ששת.
 (2) מהי "אסמכתא" על פי רב ששת? הסבר באמצעות אחת מן הדוגמאות ברש"י.
 (6 נקודות)
- ג. המשחק בקוביא שיש לו אומנות אחרת – האם הוא פסול לעדות? ענה על פי רמי בר חמא ועל פי רב ששת, וכתוב את הנימוק של כל אחד מהם. (3 נקודות)

4. לווה בריבית

- א. "אמר רבא לווה בריבית פסול לעדות".
 מדוע אדם שלווה בריבית פסול לעדות? בתשובתך הסבר את דברי רש"י "דחימוד ממון מעבירו על דת".
 (3 נקודות)
- ב. (1) בהמשך הגמרא מובא סיפור על בר ביניתוס. כתוב את הסיפור בלשונך.
 (2) על פסיקתו של רבא לפסול את בר ביניתוס לעדות הקשתה הגמרא מִפְּסִיקָה אחרת של רבא: "לווה בריבית פסול לעדות". הסבר את הסתירה בין שתי הפסיקות האלה של רבא.
 (5 נקודות)
- ג. "דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע".
 (1) על פי רבא, הסבר בלשונך מדוע אין אדם משים עצמו רשע.
 (2) דברי רבא האלה פותרים את הסתירה שהסברת בתת-סעיף ב(2). הסבר את פתרון הסתירה.
 (5 נקודות)

5. האיסור לעבוד בשדה בשנה השביעית

- א. "מכריז רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא".
 (1) מהי "ארנונא", ומדוע היא גרמה לרבי ינאי להכריז "פוקו וזרעו בשביעית"?
 (2) בנוגע לשנה השביעית נכתב בתורה: "שְׁדֵךְ לֹא תִזְרַע".
 רבי ינאי התיר לזרוע בשביעית על אף האיסור מן התורה לעשות זאת. על מה מבוסס היתר זה?
 (5 נקודות)
- ב. רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק ראו בשנת השמיטה אדם שעובד בשדה ואדם שעובד בכרם, והצדיקו את מעשיהם.
 (1) "אגיסטון אני בתוכו" – הסבר טיעון זה, וכתוב מהי ההצדקה לעבוד בשדה בשנת השמיטה על פי הטיעון הזה.
 ענה על פי אחד משני ההסברים ברש"י.
 (2) "לעקל בית הבד אני צריך" – הסבר טיעון זה, וכתוב מהי ההצדקה לעבוד בכרם בשנת השמיטה על פי הטיעון הזה.
 (8 נקודות)

6. בא במחותרת

א. "אמר רב הבא במחותרת ונטל כלים ויצא פטור מאי טעמא בדמים קננהו".

(1) העתק למחברתך את הטבלה שלפניך, ושכך בה את המילים מן הציטוט.

אומר	מקרה	דין	טעם

(2) הסבר את הטעם לדין.

(4 נקודות)

ב. (1) באיזה מקרה רבא מסכים עם דעתו של רב, ומדוע?

(2) באיזה מקרה רבא אינו מסכים עם דעתו של רב, ומדוע?

(6 נקודות)

ג. "תנן בא במחותרת ושיבר את החבית..."

ציין על מי הקשתה הגמרא ממשנה זו, והסבר את הקושיה. (3 נקודות)

7. "ייהרג ואל יעבור" ו"יעבור ואל ייהרג"

א. הגמרא הקשתה: "והא אסתר פרהסיא הוואי".

(1) העתק למחברתך את המשפט שעליו הקשתה הגמרא קושיה זו, והסבר את קושיית הגמרא.

(2) על פי התירוצ של רבא לקושיית הגמרא, באיזה מקרה חייבים למסור את הנפש על עבירה בפרהסיא,

ובאיזה מקרה אין חייבים למסור את הנפש על עבירה בפרהסיא?

(5 נקודות)

ב. הסבר את ההוכחה של רבא לתירוצו מן המקרה של "קוואקי ודימוניקי". (3 נקודות)

ג. הגמרא בהמשך אומרת: "ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא עכו"ם דאמר ליה להאי ישראל קטול אספסתא בשבתא..."

הסבר כיצד דברי רבא "הנאת עצמן שאני" באים לידי ביטוי בדבריו בנוגע לאספסתא. (5 נקודות)

לפניך סוגיה מן הגמרא במסכת יומא, דף פה, ע"א-ע"ב.
למד את הסוגיה, וענה על השאלות שאחריה. היעזר בפירוש רש"י.

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

וכבר היה ר' ישמעאל ורבי עקיבא

ושפירא

דמיס. שהותר לבעל בית לשפוך
דמו של זה להלל ספק נפשו עזירה
חמורה היא שמטמאת את הארץ
כדכתיב (נמדד לה) ולא טמא את
הארץ גבי פרשת רותחין:

אין אדם מעמיד את עצמו.

מלהליל את ממונו מיד גנב והאי
גנב דאמי במחירת מידע ידע דקאי
בעל הבית באפיה ואדעתא דהכי
אתא דמימר אמר כי קאי לאפאי
קטילנא ליה ואין זה ספק נפשות אלא
ודאי נפשות והמורה אמרה לו כאן
אחרי שגא להורג השכם להורגו:
ואשכחן. מהכא דאודאי פיקוח
נפש מחללין אצל ספק לא שמעינן
מינה

ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי^א הסדר ורבי ישמעאל בנו של
רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן נשאלה שאלה זו בפניהם מניין לפקוח
נפש שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר 'אם במחירת ימצא הגנב
ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות בא 'ושפירא דמיס מטמא את
הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישאל נותן להצילו בנפשו ק"ו לפקוח נפש
שדוחה את השבת
רבי מאי טעמא דמחירת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי
מידע ידע דקאי לאפיה ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה בא
להרגך השכם להרגו ואשכחן ודאי ספק מנלך

א. רבי ישמעאל למד שפיקוח נפש דוחה את השבת מן הדין של "בא במחירת" באמצעות "קל וחומר".

(1) I. "ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות בא".

ציין על מי מדובר, והסבר את הספק.

II. "ניתן להצילו בנפשו".

את מי ניתן להציל, ובנפשו של מי?

(2) הסבר בלשונך את ה"קל וחומר" שלמד רבי ישמעאל.

(8 נקודות)

ב. "דאמר רבא... חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו".

(1) הסבר את דברי רבא המצוטטים.

(2) הגמרא דחתה באמצעות דברי רבא את ה"קל וחומר" שלמד רבי ישמעאל.

הסבר את הדחייה.

(5 נקודות)

יסודות תורה שבעל פה

א. אנשי כנסת הגדולה קבעו נוסח תפילה אחיד לכל ישראל.

כתוב מי הם אנשי כנסת הגדולה, והסבר מה היה הרקע ההיסטורי לקביעת נוסח תפילה אחיד לכל ישראל.

(5 נקודות)

ב. כתוב אחת מתקנות רבן יוחנן בן זכאי, והסבר אחת מן המטרות של תקנות אלה. (4 נקודות)

ג. "וכן כל מצוות חכמים שאנו מקיימים, היסוד העיקרי שלהן היא קבלת הגוי כולו" (הרא"ה קוק, אדר היקר).

על פי הרא"ה קוק, כתוב על מה מבוסס התוקף של תקנות חכמים, והדגם זאת באמצעות אחת מתקנות חכמים.

(4 נקודות)

פרק שני (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10–15 (לכל שאלה – 11 נקודות).

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)**10. נישואי מֶרֶב ונישואי מיכל לדוד**

א. על השאלה "היאך נשא דוד שתי אחיות בחייהן" מובאות בברייתא שתי תשובות – אחת של רבי יוסי, והאחרת של רבי יהושע בן קרחה.

על פי רבי יהושע בן קרחה, "קידושי טעות היו לו במֶרֶב". הסבר מדוע קידושין אלה היו קידושי טעות. (4 נקודות)

ב. על פי הגמרא, הייתה מחלוקת בין שאול לדוד אם מיכל מקודשת לדוד.

הסבר את דעתו של שאול על פי אחד מן ההסברים שבגמרא. (4 נקודות)

ג. "... אף קידושי מֶרֶב לעדריאל בעבירה".

על פי רבי יוסי, מהי העבירה בקידושי מֶרֶב לעדריאל? (3 נקודות)

11. העונש של אבנר וקינת דוד עליו

א. בגמרא מובאות שתי דעות מדוע נענש אבנר.

כתוב את שתי הדעות. (4 נקודות)

ב. דוד קונן על אבנר: "יָדָךְ לֹא אֶסְרוֹת וְרִגְלֶיךָ לֹא לִנְחָשִׁים הִגְשׁוּ כְּנָפֹל לְפָנַי בְּנֵי עֹלָה נִפְלְתָ" (שמואל ב, ג', ל"ד).

על פי הגמרא, יש מחלוקת בין רב יהודה בשם רב ובין רבי יצחק בנוגע לאופן הקריאה של פסוק זה.

(1) ציין לפי מי מן האמוראים יש לקרוא את הפסוק בסימן קריאה בסופו, ולפי מי מן האמוראים יש לקרוא

את הפסוק בסימן שאלה בסופו.

(2) הסבר בלשונך את הפסוק על פי כל אחד מן האמוראים.

(7 נקודות)

12. פרשת המלך ומיני מלך

א. "אמר רב יהודה אמר שמואל כל האמור בפרשת מלך מותר בו".

על פי רב יהודה בשם שמואל, כתוב בלשונך דוגמה אחת לדבר שמלך מותר בו. (2 נקודות)

ב. "זקנים שבדור כהוגן שאלו... אבל עמי הארץ שבהן קלקלו...".

גם זקני הדור וגם עמי הארץ ביקשו למנות עליהם מלך.

מדוע הבקשה של זקני הדור הייתה "כהוגן", ומדוע הבקשה של עמי הארץ נחשבת קלקול? היעזר ברש"י.

(4 נקודות)

ג. "תניא רבי יוסי אומר שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ...".

(1) כתוב את שלוש המצוות האלה על פי הסדר שיש לקיימן.

(2) הסבר אחת מן הראיות לקביעה של הברייתא שיש לקיים את המצווה השלישית רק לאחר קיום המצווה השנייה.

(5 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

13. פסולי עדות – אסמכתא, הגרלות והימורים

א. עיין בדברי הרב עובדיה יוסף שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

האם מותר מן הדין להשתתף בקניית כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס?

במשנה סנהדרין (כד, ע"ב) שנינו, "אלו הפסולים לעדות, המשחק בקוביא..."

ותבט עיני להרב הגאון רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (יורה דעה, ס"ה, סעיף ג) שנשאל בנידון

דידן, האם מותר לקנות כרטיס הגרלה של מפעל הפיס. והשיב, שאין לאסור מטעם איסור שחוק בקוביא...

ומה שכתב עוד הרב ישכיל עבדי שם: "ועוד, הרי אפילו בקוביא מפורש בדברי הרמ"א בהגה [שולחן ערוך, חושן

משפט, סימן שע, ג], שאין זה אלא 'באין לו אומנות אלא הוא', אבל אם יש לו אומנות, אינו פסול. ובנידון דידן הרי

הוא רק משתתף בפיס ותו לא". עד כאן. במחילת כבוד תורתו, לא שמיה מתיא [אינה ראייה]. שאומנם הרמב"ם

[הל' עדות י"ב, ד'] ומרן השו"ע [סימן שע שם] כתבו בהדיא "והוא שאין לו אומנות אלא הוא", אך זהו רק לעניין לפוסלו

לעדות, אבל לעניין איסור גזל מדבריהם מטעם אסמכתא, גם כשיש לו אומנות אחרת, איסורא מיהא איכא

[יש בכל זאת איסור], וכמפורש בדבריהם.

(הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר, חלק ז, חושן משפט, סימן ו)

(1) על פי דברי הרב עובדיה יוסף המצוטטים, כתוב מה פסק הרב עובדיה הדאיה ("ישכיל עבדי") בנוגע להשתתפות

בהגרלת מפעל הפיס, והסבר את הראיה לפסיקתו.

(2) הרב עובדיה יוסף דחה את הראיה של הרב עובדיה הדאיה. הסבר את הדחייה.

(6 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב אברהם שפירא שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

הדבר נראה פשוט שחשש גזל אין כאן, משום שחז"ל אסרו רק כשהפרס שעומד ליפול בגורלו של המשתתף

בגורל מונח לפניו, ועל זה גופא מטיל גורל מי יקבל הכסף הזה. שכל אחד מהמשתתפים מניח משלו על שולחן

הקוביא, כי אז יש ספק שכל אחד בטוח בליבו שכסף זה שלו המונח לפניו - יוחזר לו עם תוספת הרווח. ועל כן

בעומק ליבו אינו מקנה בלב שלם וזה נשאר שלו, ולכן יש כאן חשש גזל למי שזכה בכסף, וזהו משחק בקוביא

שאסרו חז"ל. אבל בהגרלות כגון מפעל הפיס שהכסף משולם לסוכנות המפעל, הקונה יודע בבירור שכסף

זה לא יוחזר אליו, אלא הסוכן יעבירו לסוכנות המקומית ויושם בבנק, ואחר כך יעבירו ללשכה הראשית, ואין

לקונה כל ציפייה שכסף זה יוחזר אליו, אלא המפעל ודאי זוכה בהם לחלוטין. ועל כן אין חשש שמא לא התכוון

להקנות את הכסף לחלוטין. אלא יש בליבו תקווה שבסופו של דבר לאחר כמה ימים, זה (כסף הקנייה) יגרום לו

רווח כפול ומכופל, משום שהמספר שלו יזכה בסכום גדול. תקווה כזו יש לכל משקיע בעסק, שמקווה להרוויח

מההשקעה שהשקיע, אבל אם תקוותו נכזבת אין בזה כדי לעשות את ההשקעה לגזל...

וסברה נוספת, כיוון שהנהלת מפעל הפיס מוכרת תעודות הגרלה, והתמורה היא עצמה שווה כסף, ויש לה ערך,

כי ניתן למוכרה לאחרים, וגם ספרדי יכול למוכרה לאשכנזי, שלדעת הכול אין זה בשבילו משחק של קוביא

אסורה, אין זה דומה למה שהמחבר אוסר משום קוביא.

(הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא, "רכישת כרטיסי פיס", תחומין, ה [תשמ"ה], עמ' 301-302)

על פי הרב אברהם שפירא, גם אם במקרה של המשחק בקוביא יש חשש גזל, בכל זאת מותר לקנות כרטיס הגרלה

של מפעל הפיס.

14. שמיטה ואוצר בית דין

א. הגמרא ציטטה ברייתא: "סאה תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית תעלה פחות מיכן יירקבו".

הגמרא הקשתה על הדין השני שבברייתא והציעה אפשרות אחרת: "והווינן בה אמאי יירקבו ימכרנו לכוהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה".

(1) על פי התוספות, מהי לכאורה הבעיה ההלכתית באפשרות שהציעה הגמרא?

(2) על פי התוספות, הסבר מדוע למעשה אין בעיה הלכתית.

(6 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב שאול ישראלי שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

הפועלים העושים במלאכה מטעם בית דין, עושים את כל המלאכות הדרושות כדרך שעושים בכל השנים, ללא כל שינוי. אף על פי שהיחיד העושה אותן המלאכות באותה צורה עובר איסור תורה ולוקה על זה. מה שהוא תמוה לכאורה, וכי יש כוח בידי שלוחי בית דין לעבור איסורי תורה? אלא הווי אומר שאין המלאכות אסורות מצד עצמן (דוגמת שבת) אלא מה שיש בביצועם כדרך הרגיל משמעות הסותרת את הבלטת היותן פירות הפקר, ושהאוספן אינו אוסף אלא משל הפקר. דאשר על כן בית דין שעושין את המלאכה עבור הציבור כולו, הרי בזה יש הבלטה דווקא, על היות הפירות הללו הפקר, כדין שאמרה תורה, על כן אין בהם איסור.

(הרב שאול ישראלי, "על סידורים נאותים בשנת השבע", חוות בנימין, חלק ג, עמ' תרכב)

(1) על פי הרב שאול ישראלי, כתוב מה הותר לפועלים לעשות בשביעית מטעם בית הדין אף שנאסר על אדם פרטי.

(2) על פי הרב שאול ישראלי, הסבר מדוע יש הבדל בין פועלים העושים מלאכות בשביעית מטעם בית הדין

ובין אדם פרטי העושה את אותן מלאכות.

(5 נקודות)

15. רודף

א. עיין בדברי הרמב"ם שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

הרי זו מצוות לא תעשה שלא לחוס על נפש הרודף. לפיכך הורו חכמים, שהעונף־היה מקשה לילד, מותר לחתוך העונף־במעיה, בין בסם בין ביד, מפני שהוא כרודף אחריה להורגה. ואם משהוציא ראשו, אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש, וזהו טבעו של עולם.

(רמב"ם, הלכות רוצח ושמירת נפש, פרק א, הלכה ט)

כתוב את שני המקרים המובאים בדברי הרמב"ם, ונמק את הדין במקרה שבו מותר להרוג את העונף־כדי להציל את היולדת. (5 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב נחום רבינוביץ שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

רבנו [הרמב"ם] כלל לא כתב שהעונף־הוא "רודף", שהרי נתבאר שאת הרודף צריך להזהיר כדי לברר שאומנם דעתו היא לרדוף... אבל כאן דייק לכתוב "כרודף" - כלומר, דינו כמו רודף שמצילים את הנרדף בכל דרך אפשרית... נמצא שתינוק שכבר נולד, דהיינו יצא ראשו, לא ייתכן להתיר לגביו את הלאו 'לא תרצח', הואיל ולא ייתכן שהוא מתיר את עצמו למיתה שהרי אינו עושה כלום, וזהו שכתב רבנו: "זהו טבעו של עולם" ולא הוולד הזה הוא אחראי לרדיפת אימו, אשר על כן אין דוחין נפש מפני נפש. אבל כל עוד שהעונף־לא יצא עדיין לאוויר העולם, דינו שונה ואין בו כלל חיוב 'לא תרצח'.

(הרב נחום רבינוביץ, יד פשוטה על הרמב"ם)

(1) על פי הרב נחום רבינוביץ, מהו הטעם להלכה ברמב"ם "משהוציא ראשו, אין נוגעין בו"?

(2) על פי הרב נחום רבינוביץ, עונף־שקסכן את אימו אינו "רודף".

הסבר מדוע בכל זאת מותר להרוג עונף־זה.

(6 נקודות)

בהצלחה!

מדינת ישראל
משרד החינוך

נספח – חוברת דפים ממסכת סנהדרין

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא על פי תוכנית הלימודים.
בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

- עמודים 2–8 – דף יט, ע"ב – דף כב, ע"ב
- עמודים 10–14 – דף כד, ע"ב – דף כו, ע"ב
- עמודים 15–17 – דף עב, ע"א – דף עג, ע"א
- עמודים 19–21 – דף עד, ע"א – דף ע"ה, ע"א

כהן גדול פרק שני סנהדרין

עין משפט
גר מצוה

מִזֶּסֶד רַע"י

בינו חננאל

שְׁפָדוּ מִצֶּדֶר גִּידוּל בָּנִים. פִּי
הַקּוֹטֶרֶס גִּידוּל י"ב
שָׁנָה וְלֹא נִהְיָה חָדָל לֵאמֹר עַד
אֵלֶּה שְׁמָחָה לְרִאשִׁיתָי (בְּמִסְתֵּי דף סג.)
גַּבִּי עוֹבֵד אֱלֹהִים שָׁכְרוּ ה' צִנִּים
בְּשֹׁכֵר הָאָרֶץ שֶׁהִיא צִנִּים וְעוֹד
לְדַבְּרָהּ הִיוּ לוֹ צִנִּים מִקְטֹרֶת וְלִרְכִּי
לִמֹר עַד שֶׁלֹּא יוֹסֵף וְאֶחָיו וְגִלְגּוֹל
יִרְדֵּת מִלְּפָנֶיךָ:

גשים

שנאמר ² נתנה את אשתי את מיכל אשר ארסתי לי
ממי תלמודא אמר רב פפא מיכל אשתי ולא מירב א
דכתיב ³ והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר
אמר לו מלוה אית לך גבאי ⁴ והמקדש במלוה אינ
לעדיאל דכתיב ⁵ והיה בעת תת את מירב בת שא
לבעית דאתן לך מיכל זיל אייתי לי מאה ערלות פ
א"ל מלוה ופרוטה אית לך גבאי ⁶ שאול סבר ⁷ מלוה
וידוד סבר ⁸ מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה ואיבעי
מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה שאול סבר לא חזו ו
לכלבי ושונרי ור' יוסי האי תנה את אשתי את מי
יוסי לטעמיה דתניא רבי יוסי היה דורש מקראות
המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לע
מפיבושת ואת חמשת בני מיכל אשר ילדה לע
יוכי לעדיאל נתנה והלא לפלטי בן ליש נתנה ד
ממיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש וגו' אלא מקיש
לקידושי מיכל לפלטי מה קידושי מיכל לפלטי בע
לעדיאל בעבירה ור' יהושע בן קרחה נמי הכתיב א
ששאל אמר לך רבי יהושע וכי מיכל ילדה והלא מ
ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה ⁹ ללמודך שכ
ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו: (חגיגה קרא
וגאולה ושמואל בלימודי סימן): רבי חגיגה אומר מהכא
שם לאמר יולד בן לגעמי וכי געמי ילדה והלא רות
ונעמי גידלה לפיכך נקרא על שמה רבי יוחנן אמר מ
ילדה את ירד אביגדור וגו' אלא בני תיהב בת פרע
ממרד זה כלב ולמה נקרא שמו מרד ¹⁰ שמרד בעצת מ
והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה ובתיה גידלה לפי

ואלעזר אמר מהכא גא'לת בזרוע עמן בני יעקב ויוסף כילכל לפיכך נקראו על שמו אמר רבי שמואל מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר ואלה תולדות אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו ¹¹ לכן היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם אמר רב יהודה יעקב וגו' לא עתה יבוש יעקב מאביו ולא עתה פניו יוחנן פלטי שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו אהרן העוסק בדבר זה ידקר בחברו זה והכתיב וילך אהרן המצוה דאילו מיניה עד בחורים שנעשו שניהם כתב ששל יוסף ענותנותו של בועז תוקפו של בועז ענותנותו של בועז דכתיב ¹⁵ ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת

מעלה עליו תכתובו כאלו
הוא ילדו ונחמנו אלה תולדות אהרן ומשה אהרן ילד ומשה ילימד תוקרא על שמו. לכן כן אמר ה' אל
ה' יעקב אשן פדה את אברהם ויעקב היה אברהם ומצעי גידול בועי פלטי שמו ילימדו שמו פלטיא
שלטון אל מעבדיו. מה עשה עתה חכם בינו לבניהם הוסק בדרך אלה ידוע חכמו וכן פתחו
מלמד שריו כבכורים. א"י ויהוה תוקפם של בועז עונותיו של יוסף שוארם ויבא הביחה לשיעוה מלאכתו
תגא שניהם לזכר אהרן נתחווה תוקפם של בועז עונותיו של פלטי כתבי יוסף אמר רב נעשה בשורו כראשי
דפי' פלטיא לוקחם ממדורותיו וגשל, בארבות אגושל. כל החכיות שומרות.

נפנה. שמעון לימניו לדע אם יאמרו כמותו: **כצנז פניהם.** שהיו ייראין ממנו: **בעל מחשבות.** הקב"ה: **והוא חוללין לאשמו.** מפני שאשכורה לינשא: חליטה גנאי היא לו לצא לצד"ו ותהא רוקקת לפניו ויידום גנאי הוא לו לקום על שם אחיו: **הא דרב אחי' צפ' קמא**

המוטרות לו אכל נשיו של שאול לא:
מלווה איס לך גבאי. עושר גדול
וקידושין אחרים לא קיבלתי: **נעם**
ספ. כשהגיע עת למתה ללדו נתנה
לעדרהאל: מלווה ופרוטו. מלווה עושר
גדול שמחייבתי לך בנשיו של גלית
ופרטוה שזה כסף שקבלתי ממך
בהללו ערלות פלשתי: **שאלו סבר.**
דעתי דמקדש לקדש במלווה
דחייבא הלכך לאו קידושי ניינהו
ואלו ויהנה לפלטיי בן ליש: **ודוד**
סבר. דעתיא אפרוטוה מאס הכי
קרי לה אשמי: האי מנה אשמי
אם מיכל. דמשמע זו אשמי ולא
מירב אשמי: מאי דריש ציב. רבי
יוסי דלא דריש ולא מירב אשמי:
לענמי. דדריש ממקרא מעורב
כלקמן מה מיכל אשמי אף מירב
אשמי: **קדושי מיכל** פלנטי. פשיטא
לן דבעריה דהא כמיב אשמי מיכל
וקיימא לן (קידושין 97 ע"מ). דעתיא

אפרוטס דבת קידושין היא: ואשטו
היהודים. בכלל בן יפועה משמע
קרא. יהודית על שם ו' שפרכה בע"ז
ונתגיירה שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי
דכתיב (דניאל א) אחי גוברין יהודאין
וגו': יד אביגדור. כולן שמומן של
משה הן: מרה. כלל שמרד בעצת
מרגלים: סולדוס אהרן ומשה.
ומפרש שתיים בני אהרן ולא הזכירו
בני משה שם: שפאלו מעצר גיול
בנים. שמועל עליו טורח השפטים
שעל אברהם היה מוטל אותו טורח
דכתיב (בראשית כו) והרציתי את
זרעך והוא פדלו: והא' נסבי
איש. אלמא בל עליה: שנעשה
לפ' כלאש. שהיה מגדלה ומחצבה:
הלך וככה אחריה. בקושיא קא
נסיב לה: עד בחורים. קרא קא
דריש ואזיל: סוקופו של יוסף ענוותנותו
של נעו. דבר גדול של יוסף כדבר
קל וקטן שצבועו. סוקף דבר גדול
וממור ויש לו שם. ענהו דבר שאין
לו שם שאדם עושה לפי תומו: שנעשה
בשור. אבר: כראש' לפסות. נתקשה
ואשפ"כ כש יצרו ואף על פי שפועה
היתה ועמו במיטה אכל יוסף אשת
איש היתה ואינה עמו במיטה:
מוקפו

סלה וְכִי יוֹסֵף יָלַד וְהָלֵא יַעֲקֹב יָלַד אֱלֹא יַעֲקֹב יָלַד
בֶּר נַחֲמָנִי א"ר יוֹנְתָן ⁶ כָּל הַמְּלָמֵד בֶּן חֲבִירֵי תוֹרָה
אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה וְכַתִּיב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן לְיֹמֵר
לָךְ אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבֵרָהָם וְכִי
יָדָא מִצֶּעֶר גִּידוּל בָּנִים וְהִינֵנו דְּכַתִּיב ¹² לֹא עָתָה יָבוֹשׁ
וְזוֹר מֵאֲבִי אֲבִיו כְּתִיב פִּלְטִי וְכַתִּיב ¹³ פִּלְטִיִּיאֵל אָמַר ר'
מִן הָעִבְרִיָּה מִה עָשָׂה ¹⁰ נֶעֱץ חָרַב בֵּינוּ לְבִינָה אָמַר כָּל
אִישָׁה שְׁנַעֲשֶׂה לָּהּ כְּאִישָׁה וְהַכְּתִיב ¹⁴ הִלֵּךְ וּבָכָה עַל
רֵיחַ שְׁלֹא טַעַמּוֹ טַעַם בִּיאָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן תּוֹקֵפוֹ
תָּו שֶׁל פִּלְטִי בֶן לִישׁ תּוֹקֵפוֹ שֶׁל יוֹסֵף עֲנוּתוֹתָיו שֶׁל
מֵאִי וּלְתַת אָמַר רַב שְׁנַעֲשֶׂה בִּשְׂרֹו כְּרֹאשִׁי לַפְּתוֹת
תּוֹקֵפוֹ

[illegible][illegible]

גמ' שאול סבר מלוח
והפרושה. עיין חגיגה ד' ט"ז
ע"א חוס' ד"ה יוסין:
שם שפלטו אל כעין זה
לקמן דף לו ע"ב גבי
שאלתיאל וכן ב"ב דף קי
ע"א גבי שמואל ובתמורה
דף יז גבי עתניאל וצירושמי
ספ"ה דקטנה גבי אליהו
כן ברכאל:

תורה אור השלם

1. שוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ
אֲשֶׁר יִבְחַר יי' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
מִקְרֵב אֲחִיךָ תִּשִּׁים עֲלֶיךָ
מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת
עֲלֶיךָ אִישׁ כִּבְרִי אֲשֶׁר לֹא
אֲחִיךָ הוּא: דְּבָרִים ז' טו'
2. וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים
אֶל אִישׁ בֵּשֶׁת בֶּן שְׂאוּל
לֵאמֹר תִּנְה אֶת אֲשֵׁרִי
אֶת מִיכָל אֲשֶׁר אֲרַשְׁתִּי
לִי בְמֵאָה עֶרְלוֹת
פְּלִשְׁתִּים:

שמואל ב יג ז
 3. וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 הַאֲתִים הָאֵלֶּה
 הָיוּ בְּלִחְרֹף אִתּוֹ יִשְׂרָאֵל
 עַל־הָהָה אִישׁ אִשָּׁר
 יִכְנוּ יַעֲשֶׂרְנוּ הַמֶּלֶךְ עֶשֶׂר
 דָּוָל וְאֵת בְּתוּ יִתֵּן לוֹ
 וְאֵת בַּיִת אָבִיו יַעֲשֶׂה
 חֲפָשִׁי בִּישְׂרָאֵל
 שְׁמוּאֵל א י כה
 4. וַיְהִי בַּעַת תֵּת אֶת מֶרֶב
 שְׁאוּל לְדָוִד וְהָיָה
 נֶתָה לְעַדְרִיאֵל הַמַּחֲלִי
 לְאִשָּׁה:

שמואל א י"ט
5. וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי
בָנָיו רֹצֵחַ בֶּת אִיָּה אֲשֶׁר
יָלְדָה לְשָׂאֻל אֶת אֲרַמְנִי
וְאֶת מַפְבֹּשֶׁת וְאֶת חֲמִשָּׁה
בָּנִי מִיֵּכֶל בֶּת שָׂאֻל אֲשֶׁר
יָלְדָה לְעִזְרִיֶּאֱל בֶּן בְּרוּלִי
הַמַּחֲלָתִי:

שמואל ב כא ח
6. וַאֲשֹׁל נָתַן אֶת מִיכָל
בְּתוּ אִשְׁתּוֹ דָּוִד לְפֶלֶט בֶּן
לִישׁ אֲשֶׁר מְזֻלִּים:
שמואל ב כא ט
7. וַתִּקְרָא אֶל הַשִּׁבְעָה
שֵׁם לְאִמּוֹר יֶלֶד בֶּן לְנִעְמִי
וַתִּקְרָא אֵת שְׁמוֹ עֹבֵד הוּא
אֲבִי יֵשׁי אֲבִי דָוִד:
דוד י ד
8. וְאִשְׁתּוֹ הַיְּהוּדִיָּה לָדָה
אֶת יָרָד אֲבִי גִדּוֹר וְאֶת
חֲבֵר אֲבִי שֹׁבוֹ וְאֶת
יִקְוִיָּאל אֲבִי זִנּוֹן וְאֶלֶּה
בְּנֵי בָתְרֵי בֶן פֶּרַע הָאִשֶּׁר
לְמַטְּ מִדָּן:

דברי הימים א ד יח
9. גִּאֲלֹת בְּזֹרֹעַ עֶמֶק בְּנֵי
יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סֵלָה:
תהלים עז טז

10. וְאֵלֶּה תֹּלְדֹת אֶחָדָן וּמִשְׁלֵה בְּיָם דָּבָר יָיָא מִן מַתָּה בְּדֵר סִינִי: כִּמְבֹרַד א 11. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶחָדָן הַכְּבֵד עָבָד וְאִבְדִּיחוּ אֶלְעָזָר וְאִיתְמֵר: כִּמְבֹרַד א 12. לָכֵן בָּרַךְ אֲמֵר יָיָא אֵל בְּיָת יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבְרָהָם לֹא עָתָה יִבְשֶׁה יִבְשֵׁי דְעָבָד וְלֹא עָתָה יִנָּחֵר יִתְרֹ: שִׁיעִיזו טט ב 13. וְיִשְׁלַח אִישׁ שְׂלֵטִין וְקִרְיָהּ מֵעַם אִישׁ מֵעַם פְּלִיטָאֵל כָּל לִישׁ: שְׁמוּבֵה ב 14. וְיִחַר אֶתְהָ אִישׁ הַלֵּקוֹן וְנִבְהָ אֶתְהָ אֶתְהָרֵי עַד בְּחִירִים יִתְמֵר אֲבָנָר כָּל שׁוֹב יִתְשֵׁב: שְׁמוּבֵה ב 15. וְיִרְדֵּי חֲזִיזֵי הַלֵּלֵה וְיִסְדֵּר אִישׁ הַלֵּקוֹת וְנִבְהָ אֶתְהָ שִׁיעִיזו שְׁבַחְתָּ מְבַרְכֵּתֵי: רוֹת א

כ.

עין משפט
נר מצוה

ואינה חשובה כל כך לא היה
שמתיר קרביטין והעור נופל
ושוכבי

כ:

ב א מיי פ"ה מלכות
 כלום הלכה א
בא ב מיי פ"ה מלך אכל
 ה' יח סמך עשין מד
 טו"ד ט שפן סקין ב
בב ג מיי פ"ה מלך
 סנהדרין הלכה א
 ופ"ה מלך מלכות הלכה א
 סמך עשין קרי
בג ד ה מיי פ"ה מלך
 מלכות ג סמך
 עשין טס
בד ו מיי טס פ"ד הל' א
 סמך טס
בה ז מיי טס הלכה א
 סמך עשין קטו
בו ח ט י מיי טס פ"א
 ה' א סמך עשין קיד
בז ט טס פ"ד ה"ט

ברי"ץ. עריסה.

קרביטיו ונופל מאליו:
אמר ריב"ל הלכה
כרשב"ג דאמר מטה
שנקליטה יוצאין זוקפה

מִלֵּךְ מותר וכו'. *חִמָּה למה נעִשֶׂה
למכור לוֹ כִּרְמוֹ וְעוֹד דִּפְרַק
קֶאֱמָר דָּוִד שָׁלַם אִם הָיָה יָכוֹל לְהַחֲלִי
לָתֵת צִפִּי בַּחֲמֹס (א) וַיֵּלֶךְ דִּפְרַשְׁתָּ מִלֵּךְ
לְעִבְדֵּיו וְלֹא לְעַמּוּסוֹ וְעוֹד וַיֵּלֶךְ בַּחֲמֹס
הָיָה יָכוֹל לִיקָח אִם הָיָה רוּחָה אֲזַל
שָׁהִיָּה שֹׁאֵל אֲחֵזָב שִׁמְכֵרֵנוּ לוֹ מִשֶּׁבַע
נִצּוֹת שְׂרָפוֹת בִּידֵי לֹמֶר לֹא אֲמַכּוֹר
וְעוֹלָם לְדֹנֶשֶׁת לִפִּי שָׁאֵל הַכֶּרֶס
לְעֵשֶׂת ע"י דְּכַחֲבִי (מַלְכִּים א 6)
וְהָיָה לִי לְגַן יִרְק כְּמוֹ הַמִּתְקַדְּשִׁים
וְהַמְטַהֲרִים אֵלֵי הַגִּזְוֹת (שְׁפִיָּה ק)
וְהַנֶּהְגֵּן מִיֶּרֶךְ דֹּלֵינוּ מוֹתֵר רַק בְּשִׁדּוֹת
הַחֲרוּקִים מִן הָעִיר דָּלָה מַעֲלִי לֵךְ
כִּי אֲזַל כֶּרֶס נִצּוֹת הָיָה אֲזַל הַיֵּכֶל
אֲחֵזָב בְּשׁוֹמְרוֹנוֹ וְעוֹלָם לְדוּקָא בְּשִׁדָּה
מִקְוֶה אֲזַל שָׁהִיָּה אֲחֵזָב שִׁירֵי מִכְּזוֹבֵי
לֹא כְּמוֹ שֶׁהִשְׁבִּיעַ נִצּוֹת חֲלִילֵהּ
מִמֶּנִּי נִחַלְתָּ אֲזוֹבֵי מִן ש"י נִמִּי
דִּפְרַשְׁתָּ הַמֶּלֶךְ לֹא נִחַמְתָּ רַק עַל
הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּמְלָךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה
וַיִּנְחַת הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ לֹא מֶלֶךְ עַל
יְהוּדָה וְגַם לֹא מִלֵּךְ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:
דְּכִי

יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל כֵּל הָאֵל
נִאמְרָה פִּרְשָׁה זֶה אֵלָּא לְאִיִּם נ
אִימְתוּ עֲלֶיךָ כְּתַנְאֵי ר' יוֹסִי אוֹר
יְהוּדָה אוֹמַר לֹא נִאמְרָה פִּרְשָׁה
עֲלֶיךָ מֶלֶךְ שֶׁתְּהֵא אִימְתוּ עַל
יִשְׂרָאֵל בְּכַנְיִסְתֶּן לְאַרְץ הַלְעַמִּם
לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה רַבִּי נְהוֹ¹
רַעְיוּמָתָן שְׂנֵאמֵר ²וְאִמְרָתָא
שְׂבִדּוּר כְּהוֹנֵן שְׁאֵלֻ שְׂנֵאמֵר ³
קִלְקֻלָּא שְׂנֵאמֵר ⁴וְהִינּוּ גַם ה' שֶׁלֹּשׁ
⁵תְּנִיָּא רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר ה' שֶׁלֹּשׁ
לָהֶם מֶלֶךְ וְלַהֲכַרִּית זִרְעוּ שֶׁל
אִיזָה מִזֶּה תַּחֲלִילָה כִּשְׁהוּא אוֹנוֹ
אוֹמַר ⁶לַהֲעַמִּיד לָהֶם מֶלֶךְ תַּחֲ
עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ וְעֵדִינָן אִינִי
לַהֲכַרִּית זִרְעוּ שֶׁל עַמְלָק תַּחֲ
וְגו' וְהִיָּה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'
וְכֵן בִּדּוּד הוּא אוֹמַר ⁸וְיִיָּה כִּי
וְכַתִּיב ⁹וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵל נָתַן ד'
רִישׁ לְקִישׁ בְּתַחֲלִילָה מֶלֶךְ שְׁלֹמֹה
וְהַלְבִּישׁוּ מֶלֶךְ עַל הַתְּחִנּוּתִים
וְעַד עוֹשֶׁה ¹⁰רַב שְׂמוּאֵל חֵד אִמְרָתָא
אִמַּר תַּפְסַח וְעוֹזָה בְּהַדִּי הַדְרִי
מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוּ וּלְכֻ
קָהֳלַת הִיָּתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל
¹²דְּבַרִּי קָהֳלַת בֶּן דּוּד מֶלֶךְ בִּירִי
¹³הִנֵּה מִמֶּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה וְגו' וְ
הִיָּה חֲלָקִי מִכָּל עַמּוּלִי ¹⁴רַב וְשִׁמְשׁ
הַדְר רַב וְשְׂמוּאֵל חֵד אִמַּר הַדְר
וְהַדְרִיט וּמֵאֵן דֹּאמֵר הַדְר מֶלֶךְ
=אֲצֻרוֹת מַלְכִּים לְמֶלֶךְ וְשֹׁאֵר ב' =
אֲבִי לֶרֶב דִּימִי וְאִמְרִי לֵה לֶרֶב
דְּמַלְתָּא אֵלָּא שְׂאֵר שְׂבִי שְׂבִי

אחזק על נצות כיון שלא רנה
הכונן זלן לדיד (י"ב דף ס.)
ף גריצין של שעורין מישאל
לך כתיב (שמואל א ס) יקח וגמן

סירונו מתוכו ממה
מיתבי ^(א)כלי עין מה
המטה והערים ^(ב)מש
מטה מסודת ^(ג)(היא)
שיפת עור הדג אלא
אעולי ואפוקי בביוני
באבקתא ^(ד)אמר ר' יו
לוי הלכה כרשב"ג ^(ה)
^(ב)ממה שנקלטיה
מתני' ^(א)מוציא למ
בית דין של שבעים
לו דרך ואין ממחה
לו שיעור וכל העם
נומל חלק בראש: ^(ב)
אין ^(א)מוציאין ממחמה
של שבעים ואחד אידי
תנא נמי ^(ב)מוציאין ל

[illegible]

פירוגו. קשירתו: **מפוגו.** שיש נקדים (א) בארכבותיו ותחזקין בה ראשי לרעות התלויות בעור ועוצים ואין מרכיבין הרצועה על גבי הארכות המטה: **פירוגה מעל גבה.** החצלים מרכיבין על ארכות המטה מיכן ומיכן ואורז כסירוג: **העריסה.** עריסת תימוקת כסירוג: **משאפס בעור הדג.** משפספס בעור הדג כדי להחליק את הארכות ליפוחם: **למה לי שיפס עור הדג.** הלא אין יופיין ניכר שהרי מכוסות הן תמיד בראשי החצלים המסורגין על גבן: **מטה אעויל ואפוקי צביוני.** צבונים ונקדים של ארכות מכנים ומוציא ראש החצל ומסרגו: **באבספא.** ונלוח התלויות בנקבי ארכבותיו ובהן מכניסין ראשי לרעות התלויות בשפת העור: **שנקליטויס ויוציין.** נקליטין שני עלים ארוכים ומעמידים אותן באמצע דופני המטה אחד מראשותיה ואחד מרגלותיה ומפוצלין הן בראשותיהן ומניחין קנה מזה לזה ועליו פורסין הכילה ויש שמחברין אותן נקליטין ללמה והיינו ויוציין שמחברין ויוציין מן המטה ואין יכול לכפותה מפני נקליטיה: **ווקפס.**

על מראשותיה או על מרגלותיה
(ו) וארכובותיה למעלה ודיו: **בותני'**
ופורץ. גדרות אחרים: **נעשאו** לו
דקר. לשדור ולכרות. חלק **פרש**.
חלק היפה בדרך ראשון וטובל מזה:
גמ' **פרש** חלק. בספר שמואל
(א ח) צניס וצנותיס יקח וכיוצא
בזה: **רצ** אמר לא נאמרה **פרש**.
דשמואל אלף לאיים שמהא
אימת מלכא עליהם אילו מותר
לעשות: ה"ג רצי יסוד **אומר** לא
נאמרה **פרש** זו אלף לאיים **עליה**.

ואלא גרם ליראם ולזהלם דהא לרבי
 יהודה יפה כיוונו שהרי נטעו ישראל
 על כך והכי גרם להם בחסותא (פס' ה'): **ש**
שנאמר וישב שלמה אויביכם
 שנה תלויות זו צו לעשות כסדרן
 כדמפרש לקמן בחמלה מלך ואחריה
 עמלק ואחריה בית הבחירה: **בניינסס**
לארץ דכנולכו כמי ירושה וישיבה
 וירשעה וישבת זה ואמרת אשימה
 עליו מלך (דברים כ') עמלק כמי
 (ס' כה) והיה צניח' ע' וגו' ובבני
 בית הבחירה כמי (ס' י') ועברתם
 את הירדן וישבתם בצרף וגו' והדר
 כמי וזה המקום וגו': **לא נאמרה**
 פרש' זו דשום תשים עליך מלך
 משום מלוא אלף כנגד הערמות
 שגליו לפניו שעמידים להרעם על
 כך ולומר והיינו גם אנחנו ככל הגוים
 שנאמר ואמרת אשימה עמדין אתם
 לומר כן: (י') ר' נהוראי אמר כו' לא
 גרסינן לה בחסותא (פ' י' ד' ע' ד' ע' ד'
 הוא דהא קר"ל שיערובין (ד' י'): דהוא
 רבי נחמיה הוא רבי נהוראי': **עמי**
הארץ קלקלו דאילו זקנים שאלוהו
 עשיתם ולדות הסרנבים שבהם אכל
 גופי הארץ תלו עליו מלחמותיהם
 שאמרו ואלא דראשני ונחלם אם

על עליונים: וכסא שמלך על כסאם ועוה כך מלך על כל העולם
גד עוה: על מקלו. שהשליכו אשמדאי מכסאו כדאמרין במסכת
ז רב האי מקדיה הוא מקדיה של חוש (א) ודומה לו חד אמר
שמותה זה מים: מלך והדיעו. ושוב לא חזר ממלכותו:
וימשחו

מִעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת דִּבְכֶם וְכֹל מִבְּחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְדֹּשׁ לַיהוָה דְּבָרִים יִי-אֵי 8. וְיָדִי בֵּית אֲרָיִים וְאַרְצִין וְהָאֱלֹדִים יֵשֵׁב בְּתוֹךְ הָרִיעִיָּה שְׂכֹנָא ל' ב' 10. כִּי הוּא יִדְהָ בְּכָל כְּנֶגֶד מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם: קֹהֵל א' כ' 12. דְּבָרֵי קֹהֵל בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: וְיֵינִי אֶל אֲצִלְתִּי מִדָּם אֶל מוֹנְעֵתִי אֶת כָּל מִבְּל שְׂמֹחָה לִּי בְּכִי שְׂמֹחַ מְעֻלִּי וְחֵד הָיָה

[illegible]

תוֹם' ד"ה מֶלֶךְ וכו' תימָה.
קוֹשִׁיָא וְזוּ הִיא צוֹהֵר
הַקְדוּשׁ פ' וַיֵּשֶׁב:

(א) נמ' תנא נמי מרביא
לתלמיד: (ב) רש"י ד"ה
מכאן שיש
באורכו ורובו
(ג) ד"ה וזקפה וכו' על
גמולתו אורכו
למעלה וכו': (ד) רש"י רבי
נחמיה אומר כי לא
יבטיחין
(ה) ד"ה גזילו וכו' על דמס
וגורו י' חד אמר מקודר
תוך אמר: (ו) תוס' ד"ה
ומן וכו' צפני צממו
ולשלם להם גרידישן
עירשני' דפשלתי' ויזל

הובא בסוף המסכת.

1. וְשֵׁשׁ עֲלֵיךְ מֶלֶךְ
 מֶלֶךְ יִבְרֹךְ אֶלְיָיִךְ בְּ
 מִקְרָב אֲיוֹךְ תִּשְׁעֵי
 מֶלֶךְ אֶל כּוֹנֵן לֵחַת
 עֲלֵיךְ אֲיוֹךְ בְּרִי אֶשֶׁר
 אֶלֶּיךְ הָאֵלֶּה: דְּבָרֵי יו"ט
 2. בִּי תִבָּא אֶל דְּהָרָץ
 אֲשֶׁר יִי אֶלְיָיִךְ נָתַן
 לְךָ יִרְשֶׁתָּהּ וְיִשְׁבָּתָּהּ בְּ
 וְאִתְּרָתָּה אִשְׁמִיחָה עֲלֵי מֶלֶךְ
 כִּבְּלֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סִבְיָתָּ:
 דְּבָרֵי יו"ט
 3. וְיִרְעֵי דְבָרֵי אֲמִינוּ
 שְׁמוֹאל אֶלְיָיִךְ עֲבִירֵי
 תִּתְּנָה לָנוּ מֶלֶךְ לִשְׁפֹּטֵנוּ
 וְתִפְחַלֵּשׁ שְׁמוֹאל אֶל יו"ט
 שְׁמוֹאל אֶל יו"ט
 4. וְהִינֵנּוּ גַם אֲנַחְנוּ כִּבְּלֵי
 הַגּוֹיִם וְשִׁפְטֵי מִלְּכֻתָּ
 וְהִינֵנּוּ קֹטְלֵי נַפְשׁוֹתָם אֶל
 מִלְּחֻמְהֶנּוּ: שְׁמוֹאל אֶל יו"ט
 5. וְיִמְחַר בְּ יו"ט עַל עַמְּכֵם
 אֲשֶׁר יִבְרֹךְ אֶלְיָיִךְ בְּ
 מִקְרָב דְּרִי: שְׁמוֹת יו"ט
 6. וְשֶׁבֶל לִשְׁמֹךְ לָנוּ
 כִּפְּסֵא יִי אֶלְיָיִךְ תִּחַת
 דְּרִי אֲבִירֵי יִרְשֶׁתָּהּ וְיִשְׁמֹעַ
 אֶל יו"ט:

דברי הימים א כט כג
7. וְעִבְרְתֶם אֶת הַיַּרְדֵּן
וְיֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּאַרְץ אֲשֶׁר הָיָה
אֱלֹהֵיכֶם מְנַחֵל אֶתְכֶם
וְהָיִיתָ לָכֶם מִקְדָּשׁ אֵיבֹכֶם
מִסְבִּיב וְיֹשְׁבֹתֵיכֶם בָּטוּ:
וְהָיָה הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר
שֶׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהָיָה
זֶה מִתְּפָסָח וְעַד עֶזְרָה בְּכָל
הָאָרֶץ. 13. הַהֵלָה מִטּוֹ
מִכָּל עַמְלִי: הַהֵלָה בִּי

[illegible]

כהן גדול פרק שני סנהדרין כא.

עין משפט
נר מצוה

א [מיי] פ"ד מהל' תמידין
הל' [דן]:
מה ב מיי פ"ג מהל'
מלכים הלכה ב סמג לאון
רכב:
מה ג מיי פ"ג מהל' מלוה
ולוה הלכה א סמג
לאון קפא טוש"ע ח"מ סי'
לו סעיף די:
ג ד מיי פ"ד מהלכות
מלכים הלכה ד ועי'
רכ"מ ונב"מ צפ"א מהל'
אישות הלכה ד:

מוסף רע"י

[illegible]

רבינו חננאל

[illegible]

ד'א' ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי חוה שריה ל'א'. מכלאן קשה
לפ"ה שפירש צ"ק דקידושין (דף כב.) והנאכלה אל תוך צימן
מלמד שלא ילחנה במלחמה פ"י שלא יבא עליה במלחמה ושמע
ממך פ"י הקונטרס דלפלו בלא ראשונה אסורה במלחמה עד לאחר
כל המעשים וכן הוא וצ"ל לא בלא דבר
על מעשה רק לאחר שנתגיירה וא"כ
בת נישואין היא והכי שריא תמר
לאמנון אחיה היא ועד דבר אחרי
(דף קא:) דלא דבורה תורה אלא
כנגד יצר הרע שמעט שבמלחמה
ביאה ראשונה הואי לכך פירש ר"ת
הסם שלא ילחנה במלחמה לנא עליה
היא שניה ומתקנת בירושלמי
רב ושמואל מן הפ"י דרב אמר אינה
מוותרת במלחמה אלא ביאה ראשונה
ושמואל אמר אף לא ביאה ראשונה
ולא ביאה שניה וזה לשון הירושלמי
תנאי מילין אמן אמרין משמיה דרב
וילתא הכא אמן אמרין משמיה דרב
אסור לנא עליה ביאה שניה ואני
אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה
שניה וא"כ קשיא לשמואל דהכא
דפירשית על כך נראה למימר דתמר
לא היתה כד דוד שאלה כד היתה
מעוברת כשנאכלת למלחמה והא
דכתיב (שמואל ב' י') כי יתלבשנה
בנות המלכים מעילים מתוך שגדלה
בציון על דוד קרי לה בת מלך:
סוקים

ש טעמא דקרא בעלמא רבי יהודה לא דריש טעמא
פרש טעמא דקרא מה מעם לא ירבה לו נשים משום
מעון אמר לך מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא א"כ
נשים ולישתוק ואנא אמינא מה מעם לא ירבה *משום
לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זו לא ישאנה אלא
דאפילו כאביגיל הני שמונה עשרה מגלן דכתיב *ויולדו
ת ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והשלישי
ת פפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה
ה כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דהוו להו
ה עשרין וארבע תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר
והו עשרין נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מארבעים
נה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה
מה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא
תיב *ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה
ה היה לה מכדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון
ששאל נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפז
ספ שקלתה מיכל *למיטרפסה אלא אימא עד אותו
דוד עוד פלגשים ונשים בירושלים למלווי שמונה עשר
ככתובה ובקידושין פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין
ה וכולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריות היו וכולן
היו בעלי אגרופים כל בית דוד ואמר רבי יהודה אמר
(על) המלך בן לא ימנעני ממך ואי ס"ר בת נישואין
תואר היתה¹² ולאמנן רע ושמן יונגב בן שמעה אחי
ז חכם לרשעה¹³ ויאמר מדוע אתה ככה דל בן המלך
ה לעיני את הבריה¹⁴ ותקח המשרת ותצוק לפניו אמר
שנאה גדולה מאוד מ"ט אמר ר' יצחק גימא נקשרה לו
א אימא קשרה לו גימא ועשאתו כרות שפכה איני והא
זין להן לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא בית
על ראשה¹⁵ (ואת כתונת) הפסים אשר עליה קרעה תנא
תה שעה אמרו לבנות מלכים כך לבנות הדיוטות על
מה וכמה¹⁶ אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו

היוראלי ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והדלשי אבשלום בן מכבה תב
 אדוניה בן חזיה והמשמש שפתי בן אבישל המרשי יתרעם לצנעה הלא שר וכתב
 וכל כונה למדש אחרת הרי י"ח. אמר רב עננה וז מילד ואל אלה
 ולמלכ תב שאל אלה הלא ולד עד יום מותו. ואסיקא עד ארתו המעשה שבי
 יתרעם יתלכ תב. ונתו אריסטוס הלא בנים אנתו המעשה מרתו הלא. ולא אלה
 ומרסר בירושלם (בפרקין הלכה ד) שעל וז הדבר נעשה. פי' מרסרס חלק ו
אמר רב ארבע אנתו ילדו הרי לו דלד וכלם יפתי פת תורא וכלן מנל
 שער שלע (ומבוטו דאבה): ואל רב מרת בן פת תורא הריהו מנל ועת
 לא ימענא מרת. ואל הות תב שואק אחתה פי שרד אלה אלת מלכד שהיה
 באשלוס הממך. תנדיה. וקלי' בן בתו היותה ביהן. הנבית אלת בתו. ויוני
 רב חכם ברשע: דרש ארצ' אל שם בנים היותה שלא הרי שיער לבנות
 אלת בתי אחרת. שכל על משכבו ותחלתו וזתק את המשרת וצפני וקלי מלכד שמה
 בחבולות הנעוה. כל ארע' לון לבנות הדישות וון פתחותו פרצות על ארת

ההרן ולצניו. בלחם הפנים
נפקא לן: גמ' עשירה
כסות להחזירו לה צלילה:
ערצית: (למאן דדריש וי"ו).

וַיִּמְשְׁחוּהָ לַנֶּגֶד וּ
לְצִדּוֹק מִה צִדּוֹק מִחֶ
אָף נֶגֶד מַחֲצֵה לוֹ
וּגּוֹפִיהָ מִגֶּלֶל⁶ דִּרְתָּנִי
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו אִמְחָצָה
מִתְנִי³² לֹא יִרְבֶּה
עֲשֵׂרֵה רִבֵּי יְהוּדָה
וּבְכֹלֶּב שְׁלֹא יְהוּ מִסִּיר
אוֹמֵר אֶפִּילוֹ וְזֶמֶן
לֹא יִשְׁאַנֶּה אִם כֵּן לֹא
נִשְׁיָם דַּאֲפִילוֹ כִּאֲבִיגַי
יְהוּדָה דִּרִישׁ מַעֲמָא
מַעֲמָא דְקָרָא וְהָא אִיפִי
³³אֲלֻמְנָה בֵּין שְׁהִיא עַ
אִין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָהּ
בְּגֵד אֲלֻמְנָה דְּבִרִי יִרְ
מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָהּ³⁴ וְהָא
וְאוֹתָהּ מְשִׁיאָה שֶׁם ר
מֵאִי קָאֻר הֵכִי קָאֻר
אוֹתָהּ חֵיב לְהַחֲזִיר לָהּ
בִּשְׁכַּנְתָּיה אֲלֻמָּא ר' י
דְקָרָא וְרִבֵּי שְׁמוּעֹן דִּר
וְרִבֵּי יוֹשָׁנָנִי הֵכִא דִּר
³⁵לֹא יִסּוֹר לְכָבוֹד ר' שִׁ
לְכַתּוּב קָרָא לֹא יִרְבֶּה
לֹא יִסּוֹר לֹא יִסּוֹר לְמֹ

וְהָיוּ לְאִחֵינוּעַם הַיִּזְרָעִים
יָה בֶן חֲנִינִי וְהַחֲמִשִּׁי י
נָבִיא⁶ אִם מַעֲט וְאוֹסִיפִי
אֶת כְּהֵנָה תְּרִי שְׂרִי וְכֹהֵנִי
וְיִוִּי⁷ אֲרֻכְיֵים וְשִׁמְנֵה
אִמְר רַב כְּהָנָא מְקִישׁ כֹּהֵן
רַב עֲגֵלָה זֹז מִיבֵל וְיִוִּי
רֹמִי הוּא לְמִיבֵל בְּנִי וְהוּא
לֹא הִיָּה לִּי בְּיוֹם מוֹתוֹ
הָיָה דְּרִתִּי⁸ וְיִשְׁמַח בְּרַתִּי
יְהוּדָה וְאִיתִּימָא לִּי⁹
וְיִתְחַל גּוֹי¹⁰ וְהַכְתִּיב¹¹ וְיִתְחַל
יְהוּדָה אִמְר רַב דְּנָשִׁים¹²
מָאוֹת יֻלְּדִים הָיוּ לוֹ לִי
בְּרָאשֵׁי גֵיִסוֹת הָיוּ וְהוּא
נֶאֱמָר¹³ וְעֵתָּה דְּכֵר נָא
אֲלֵא שְׁמַע עֲבָדָה בְּת פִּי
רַב יְהוּדָה אִמְר רַב אִי
וְהִתְחַל גּוֹי¹⁴ עַד וְעֵשְׂתָּה
גֵּי טִיגֹן¹⁵ וְיִשְׁנָאָה אִמְנֹנִי
לוֹ שֵׁם בְּנוֹיִם עֲבָדָה
רַב אִי¹⁶ וְהוּא יִתְחַל תִּמְר אֲפֹרֹס
רַב גְּדוֹל גְּדֵרָה תִּמְר בִּיאָה
רַב לְפָרְצוֹת עַל אַחַת
לֹא מִפְּנֵי וּמִבְּרֵכֵי לִפְנֵי יְיָ וְתָחַל לוֹ
מִבְּרֵכֵי וְקִדְּשׁ עַד לְחֹד בְּנִים יְבוֹנִתִּים
לֹא וְעֵתָּה דְּכֵר נָא אֲלֵא שְׁמַע לִי כֹל
רַב חֲקֵם מֵאֵר: שְׁמוּאֵל ב' י' ג'
מִשְׁנֵת אֵת תִּמְר אַחֲוֹת בִּשְׁלֵשׁ אֲדָר
אֲלֵי תָבָא נָא תִּמְר אַחֲוֹת וְהִבְרִי
14. וְתַחַת אֵת תְּשֻׁבָּתָא וְתַחַת
מֵאוֹרֵא ב' י' ג' 15. וְיִשְׁנָאָה אִמְנֹנִי
אֲמַרְנָא קִמְרִי לִבִּי: שְׁמוּאֵל ב' י' ט'
לְדָוִד: וְתַחַת שׁוֹר י' ד' 17. וְיִתְחַל
לִי הִלְוִךְ וְתַחַת: שְׁמוּאֵל ב' י' ט'

[illegible]

ש' שנתגיירה בלל של
 ילה לו לרוד את המר
 בחרות יפת תואר: ועשה
 'מ' ממר מסבי ליה ענה
 'ו' יום שרייה ליה אלא
 עדיין לא נתגיירה אמו
 ויפן ולד שפה וכותי
 וכן קורבן אב במסכת
 (כ.) ש' שרייה לו בן מ'מ'
 אל עשה עמך כחולה:
 גלו מירון פרייט: של
 נאום ישראל: קודם שחטאו
 'ז' יין (שפי' א): אל שער
 תחת אילני זרועותיה:
 בדמעות חשקה ונהגה
 ויון נשאו שאר נשים ק"ו
 בזות מלכים ארבע לקלול
 ש' על אלה כמה וכמה:

ס בחברון ויהי כבורו א
 בן מעכה והרביעי אד
 ד בחברון וקאמר ליה
 י מתקף לה ברבינא ליה
 וארבע ^ללמאן דרדשי
 תנא רדין מאי מעמיה
 ויהי והא הואי מיכל א
 ילי חרשתם בעגלתי וג
 חסדא עד יום מותה
 עשה דמיכל בירושלים
 לפני ה' ותבו ואמר ר
 יהי לה כמאן ואילך לא
 ז ומאי פלגשים אמר ר
 י הורה אבר רב ^אארבי
 קהונות שר זהו מלחל
 בת יפת אחיה היתה
 תיה מי הוה שריא ליה
 (יה) איש חכם וגו' אמ
 יונדכ שכב על משכב
 ה אמר רב שיעשתה לו
 כרות שפכה וכי נקשר
 א מאי דכתיב ^{יב}ויצא
 אנני תמר דבת יפת תוא
 רד' יהושע בן קרחה ג
 ה וכמה אס לצנועות

וישמעו
כחבי:
ממסגני
מחשבה
שריף
ד'ד'
שמעאל
הרעם
לשמו
רצקלה
פרעון
ה'ה'
היכל
לא
ארכה
ויקה
דוד

גליון הש"ס

היתה ק
מעכה א

הגהות הב"ח

גמ' וללדוק לכהן
מקיש נגיד:

לעזי רע"י

י"ט [פרי"ט]. מטובן.

זרה אור השלם

[illegible][illegible]

מסורת הש"ס

כנגדו שנאמר ⁵ והיתה עמו וקרא בו כל ימי
לא ירבה לו סוסים יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו
מרכבה אבל מרכבה הוא כדי רכבו ופרשיו הא מה אמר
הבטלנין מניין ישאפילו סוס א' והוא בטל שהוא בלא יו
סוס וכי מאחר דאפילו סוס אחד והוא בטל קאי בלא
לעבור בל"ת על כל סוס וסוס מעמא דכתב רחמנא
אפילו כדי רכבו ופרשיו נמי לא לא צריכא לאפוש' ו
אלא כדי ליתן אספניא: ת"י ⁷ וכסף וזהב לא ירבה לא
אספניא ת"ל לו לו אינו מרכבה אבל מרכבה הוא כדי
דכתב רחמנא לו הא לאו הכי הוה אמינא אפילו כדי
לא צריכא להרווחה השתא דאמרת לו לדרשה ⁴ לא יר
ביה למעוטי הדיוטות רב יהודה רמי כתיב ⁶ ויהי
ארוותו סוסים ממרכבתו וכתיב ⁷ ויהי לשלמה ארבעת א
הא כיצד אם ארבעים אלף איצטכלאות היו כל אחד
ארוות סוסים ואם ד' אלפים איצטכלאות היו כל אחד
אלף ארוות סוסים ⁸ (רבי) יצחק רמי כתיב ⁸ אין כס
אלף הכסף בירושלים כבנינים לא קשיא כתיב קודם ש
את בת פרעה אמר רבי יצחק בשעה ¹⁰ שנשא שלמ
שירמון ועליו נבנה כרך גדול שברומי ⁹ ואמר ר' יצחק
נגתלו מעמן נכשל בהן גדול העולם כתיב ⁴ לא ירב
¹⁰ ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתיב ¹³
וכתיב ¹¹ ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו' וכותב
אבותיו אמר ⁶ (לכא) ¹² אף על פי שהניחו לו אבותיו
כתבו לכס את השירה איתיביה אביי וכותב לו ס
הדיוט לא לא צריכא לשתי תורות וכדתניא ¹³ וכתב
שהיא יוצאה ונכנסת עמו ואתח שמונחת לו בבית
קמיע ותולה בזרועו שנאמר ¹⁴ ושירת ה' לנגדי תמיד
ולא לבית הכסא שנאמר ⁵ והיתה עמו וקרא בו מ
עוקבא בתחלה ניתנה תורה לישראל בבית עברי
אשורית ולשון ארמי ביררו להן לישראל כתב אש
ולשון ארמי מאן הדיוטות אמר רב חסדא כותאי
תניא ¹⁶ רבי יוסי אומר ראוי היה עזרא שתינתן ה
בכמשה הוא אומר ¹⁵ ומשה עלה אל האלהים בעז
האמור כאן תורה אף עלייה האמור להלן תורה ב
אתכם חקים ומשפטים בעזרא הוא אומר ¹⁸ כי ⁶ עז
וללמד לישראל חוק ומשפט ואף על פי שלא

כב.

סג ג מ"י שם הלכה ג:

דקנת ואין כך כח לתשמיש
התירו לו לגרש אחת ולישא
ד עיניך וכתוב ותמת אשתי
ואהלו ופסיעותיו מתקצרות

ואין בו כל גילגול. ואמר חזרתני בתשובה. כן אתה
מתקן קשיי גירושין שהתירו לדוד לייחד בפניה ואל
כאלו נחרב בהמ"ק בימיו שנאמר הנני לוקח את מח
ם. ולא עוד אלא עולם חשך כעוד שנאמר אור חשך

בית ישראל זה אמר ארץ אללים
ובנוחם אשר עזבתם ברוך
21. יציר צעיר אנו ותשליכנו
ורררם שבע צדיות: הלהים סו
שיעורו ד' ו 24. יזי מקורך ברוך

הל: יחזקאל כד כא 20. אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך: איוב יח
תנ: איוב יח 22. אֶלֶסֶם מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָם מוֹצִיא אֶסְרִים בְּבוֹשֶׁרוֹת:
כ. כי באשך עוֹדֶה וְעֹצֶבֶת רִחַח קָרָא ׀ וְאֵשֶׁת נְעִרִים כִּי תִמְאֵס אִמְרֵי אֶלְהִי:
ושמח מאשנת נעדרך: משלי יח יח

תנו: איוב יח ו 22. אלהים מושב יחידים ביתה מוציא אסירים בבושרות:
כי באשך עזובה ועצובת רוח קראך יי ואשת נערים כי תמאס אמר אלהי:
ושמח מאשת נעריך: משלי יח יח

מסורת הש"ס

רעצו מכתבלות שנאמר ותשליכוהו עצתו. א"ר אלעזר המגשר אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעתו שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה וגו'. וקשה לזווגן קריעת ים סוף שנאמר אלהים מושבי יחידים ביתה מוציא אסירים לפלוני ופרקינן הא בזווג רא' מתאס אמה אלהך. אין אדם יצחק בריה כגון אמן. אמר ר' איש מת אלי לאשורו מושבי

אותו כשהוא מסתפר. ת"ר מ
וגמר פרע פרע מזויר כתיב ו
לא יגדלוהו יתר מפרע אי ה
אסור לשתות יין לעולם אבל
הני מילי אם שתה כדי רביעי
איסור בפרע דפרועי ראש לא

המשך הנספח בעמוד הבא.

[illegible]

בה.

יו א מיי פיי מהלכות
 עדות הלכה ד סמג
 גלאון ריד טוש"ע ח"מ ס'י
 לד סק"י :
 יב ב ג מיי ש פ"ב
 הלכה ז סמג שם
 טוש"ע שם סק"י כה :
 יג ד מיי שם הלכה ט
 טוש"ע שם סק"י ט
 וטוש"ע י"ד ס'י קיט סק"י
 טו וסק"י יח סה"ג :
 יד ה מיי שם פ"י ה' ד
 סמג שם טוש"ע שם
 סק"י טו ועיני בז"מ :

[illegible]

(א) [כאן חסר בדברי רבינו וכו'] שלא היא ה"ז כשר ותני עלה בדרייתא וכו' א צין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול - מעורבוני פ"ב

[illegible]

אלא לפרש דברי אימתי לפרש ובמה אימתי לפרש הוא מצי' מר סבר פליגי' פליגי' והתניא⁽⁷⁾ בין הוא בין שאין לו זה פסול ההיא רבי פון היא דתניא⁽⁸⁾ רבי בני טרפון לעולם אין אמתנתה נזירות אלא ת: אמר רבא "לוה והאנן תנן מלוה ברבית בר בינייתוס י' חד אמר קמי' ידי אמר לדידי אוזפי לבר בינייתוס והא ברבית פסול לעדות ה' אמרה י"א לשת ת"אדמור רבא אדם אדם משים עצמו דאישתכח דנפקא "פסליה רב נחמן וטופריה סבר רב רבא דילמא איערומי תקנתיה כדרב אידי י' בר אבין י'החשוד תקנה עד שילך אותו ויחזיר אבידה א טריפה מתחת ידו י'מפריחי יוניס: מאי י'מה אי תקדמיה יונג עייא אמר י'ארא מאן י' ליון מ"ט לא אמר י' דרכי שלום בעלמא טעמא לא אמר אי מר לך היינו משחק מר דעת עצמו ותנא י'כא דאי תנא תולה י'לא גמר ומקני דאמר קים

אסמכתא ומיהו קשה להכא משמע דדבר דלא הוי צידו ולא אסמכתא
הוא כגון משחק בקוביא להכא ואע"ג דגוים ומאי שנה מההיא
דחמרא דוולשפט דחשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"ל לא קשיא
דבר שצדו שמואלין יין למכור ונראה לאסמכתא קנת אע"ג דלא
אלא צידו צידו לגמרי לא גמר ומקמי לחצריה אבל הכא גבי משחק
ומקמי דכיון שהוא יודע שאין צידו להרוויח יודע הוא שאלה מהם
לכך כי האי גוונא ידע ולא אסמכתא היא אבל הכא שאלה חלפא
טעות חצירו הויה אסמכתא משום דגחמא קאמר ולא גמר ומקנה
ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כשר לעדות דפסקין כר' יהודה
ואי קני דווקא כשעמות שניהם על פי הדק לפי שהדק והמקום קניו
וילו הקנו לפ"ה אמאי כון לא מספקא ליה אי הוי מיר אי לא מספקא
הפלאה פ"ה אמאי כיון דמספקא ליה אי הוי מיר אי לא מספקא
הה הריצין מאי מלמה קנין לקרות שאני מירות דגלי קרא דכתיב
ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דלא לא מפרש דכתיב
ופלאה אלא חיתי לן מסבגה מה היא הפלאה והיינו דקאמר הויה רבי
ש"מ דעל כרחיק הוא דאמר לעיל בבי האי גוונא אסמכתא היא דאי
א"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם מיר וכו'
בבי האי גוונא וקרא דכי פילאי אינערין משום דידות מירות כמירות
גרגר מהם ומשום הכי אינערין כי פילאי לומר דלא חשיב כמירות:
אי

ויו, לדאס קרוב אלל עמנו הלכן אין אדם יכול לשום עמנו רשע, כלומר על עדות עמנו אינו נעשה זות רשע, והא דקי"ל הודאח פיו כמאה עדים דמי, הני מיילי לממונא, אבל לקנסא ולענוש מלקות

אימתי וצמה. אימתי כגון צמתניתין דהכא או צמה דזריס אמורים:
גבוצא גאבוצא. דרבי יהושע בן לוי ארמי בר חמא רמי בר חמא
 סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק בא: **ההיא דרבי יהודה היא משום**
דבי טרפון. לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי

כ' דמשמע טעמא משום אסמכתא
ר' יהודה גופיה אמר משמיה דרבי
טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין
דטעמיהו משום יישוב דמתניתין
ר' יהודה מילתיהו דרבנן קא מפשט:
אין אחד מהן נזיר. שנים יושבין
ואחד עובר זה אומר פלוני העובר
נזיר הוא חה אומר אינו נזיר ואמר
אחד הריני נזיר אם כמותו הוא
שהוא נזיר וחזירו אומר הריני נזיר
אם כמותו הוא שנים נזיר ושנים
מכתובין לו מלירות ונמלא כחוש
ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר
שעל הספק אמר דכריו תחילה ואין
זו הפללה דכי פילאי איש (ויקרא ט)
יפסד משמע. אלמא לר' טרפון דכי
תלי תנאה במדי דלאו צדיק ולא
ידע לה אפילו הכי הוה אסמכתא
ולא אמרין מספיקא גמר ואקני:
לוה צריכים פסול לעדות. דקיי"ל
(ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עוברין
בלא תעשה וכיון דחימוד ממון
מעבירו עד דת הוה ל' כרעש דממון
דעובר נמי על לא תעשה מפני
חימוד ממון: מלוה הכאה צריכים.
ומשמע אחרונייהו: צר צניעות
אחויף. הלוה: ופסול. האי סהלא
רשע דהא חזי דלוה צריכים: רבא
לעטעמיה. צ"ק דאין אדם מסיס
עצמו כי אינו יכול לפסול עצמו על
פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות
ולא לחובה ואדם קרוב אלל עצמו:
רבי מושיה וטורפיה. הגדיל שער
ויפסורו לניול עצמו עשות תשובה:
שאין מכירין אוסר. דתשובה דהסם
לא לאיערבוהו הוה: ויחזיר אצדיק.
ימלא אצידת חצירו דכיון דמחזיר
אצידה הוה ודאי דהר ציה מחמדת
ממון: אם שקדמיה יונק ליון. ליוני
אמן לך כך וכן: ארל. אשתליון
מלומד להביא יונים משקומן לזית
בעלים על כרם יש צהן גול: מפני
דרכי שלום טעמא. דתניא (חולין דף
קט"ט:) יוני שובן ויוני עלייה יש צהן
גול מפני דרכי שלום ולא גול גמור

קאמו ורבו להם ובגמרא דהשואל (ב"מ דף קז.) גרס לה: **תנא תולה בדעת עלמו.** דהויא אסמכתא והדר תנא דתולה בדעת יוני:

[illegible][illegible]

1. לֹא תִשָּׂא שְׁמֵע שׁוֹא
אֶל תִּשֶׁת יִדְךָ עִם רִשְׁעָה
לְהִיט עַד חֲמִס:

נָסוּ וְצִירִימוּ וּבִי' הַחֵם
 הוּא לְדַבֵּר וּלְבַרְכֵּךְ. (פֶּסֶח'
 ח"ב דף ע"ב ע"ב) כִּי מִבְּרִיתִי
 לַעֲשֹׂת לִשְׂמִימִי דַּבְרִי תִּלְקוּ
 וְסוּל לְתִקֵּן דַּפְסוֹתֵינוּ גַּם
 הַיּוֹם. אֲמַתְּתָהּ אֵלַי מִגִּיל
 הַנְּהֻמָּה לְהוֹרֵךְ כִּי דַּבְרִי דַּלָּה
 אֲמַתְּתָהּ וְיִי' דַּבְרִי אֲמַתְּתָהּ
 לְתַרְסָה אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה
 בְּיִסְרוֹךְ עַל הַהֶכֶר דַּמְתִּי
 יָקָמִי דַּשְׁמִיקִים שִׁיבֹוּ עַל
 יָקָמִי שֶׁכֶּר דַּשְׁמִיקִים קִי
 וְסוּס אֵל מִשְׁחָן קִיבֹוּ
 אֲמַתְּתָהּ אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה
 אֲמַתְּתָהּ אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה
 לְדַבֵּר כִּלְל גַּמְר וְתִקֵּן
 אֲמַתְּתָהּ מִפְּרִיזֵינוּ יָקָמִי
 גִּבְסָא לִילֵל מִלְּהָה אֲמַתְּתָהּ
 אֲמַתְּתָהּ אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה
 יָקָמִי שֶׁכֶּר דַּשְׁמִיקִים קִיבֹוּ
 לְדַמְרִי קִי עַל גִּבְסָא וְהוּ
 אֲמַתְּתָהּ. חֲזַר וְרַחֲמֵינוּ
 בְּחַ' הַיּוֹם הַזֶּה לְדַמְרֵינוּ
 חֲזַר קִיבֹוּ וְרַחֲמֵינוּ ב' כִּי
 אֲמַתְּתָהּ לְדַבֵּר חֲזַר מִד'
 דַּשְׁמִיקִים יָקָמִי וְהוּ אֲמַתְּתָהּ
 לְבְרִיתֵנוּ דְּלִי קִיבֹוּ לֵי
 גִרְס' מִשּׁוּל דְּלִי עֲשׂוּקִין
 שִׁיבֹוּ עַל שׁוּל יָקָמִי
 שִׁיבֹוּ עַל שׁוּל יָקָמִי
 אֲמַתְּתָהּ קִיבֹוּ וְתִקֵּן
 אֲמַתְּתָהּ לְעִידֵי קָסָה כִּיֵּל דַּסָּה
 אֲמַתְּתָהּ הַיּוֹם הַזֶּה
 דַּשְׁמִיקִים שִׁיבֹוּ עַל שׁוּל
 דַּסָּה וְלֵן מִפְּרִיזֵינוּ
 אֲמַתְּתָהּ:

אשתליו"ן [אישטלו"ן].
עוף פיתיון.

לערלם אין אהר מ'הן
נדר. שנים שסיו יעבסין ואל
אחד לפנים! ואמר ואל
הימי מיר צום הבא אלנט
מיר בוא, וסברו אמר הימי
מיר שאינו מיר, ולבסוף
נמצא כחאד מן, אין אחד
מ'הן מיר, לפי שלא ימנה
ויצוט להיות מיר כנביה
מפורשת (תהגרי' ובעני'
הרובין 39. ונדרים 101) דלא
סמאך דעמייחו ממש לשם
מיר, אמר אלף מיר מירון
בשם כנגדן ולא היה מיו ולבו
רשע, אמר חוריה פסלה קר

כה:

עין משפט נר מצוה

אי נמי מפני דרכי ש"ס. הימנה למ"ד מפריחי יונים אר"כ מעיקרא נמי פסולין מפני דרכי שלום וי"ל דהא דלמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דמקדמיה יונק ליון:

מעיקרא סבור דמי קריחי. ואי"ט וליפסול מדאורייתא דקא

עבר אללו דלא תחמוד

וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב

דמי ובי יחזי דמי ליכא לאו דחמוד

כלל ואי"ט והא אמרין צ"ק צדבא

מזיעא (דף ה:) לא תחמוד כלל דמי

משמע לכו משמע לאינשי דווקא הוא

דמשמע כן אלל הס טועים דלא

תחמוד הו"א אפי' צדיחי דמי וי"ל

דמשמע לכו דקאמר ר"ל נמי דכן

הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר

דמי קא יחזי והיו מפיסס אונס עד

שאלמו רואה אני אס כן לא עברי

אללו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי

על כרסיהו ולא היו מושקין אס

ימפיקס פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' צהמה דקה

אסור לגדל אפי' צבית

משום יסוד ארץ ישראל דילמא אמי

לרעותן צדוות וצהמה גסה מותר

לגדל צבית ולא גזר צה חכמים משום

לדריך לחרישה ואין יכולין לעמוד

בהאי גזירה ואי"ט והא מתניין היא

צמורה (צ"ק דף עט: ושם) אין מגדלין

צהמה דקה צבלין ישראל משמע

דווקא דקה אלל גסה מגדלין וי"ל

דאי מההיא הוה אמינא ה"ה גסה

ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא

דאפי' דקה אינו אסור אלל צבלין

ישראל דווקא אלל לא צבירא דכיוש

יחיד לא היו כיצוס קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פ"ה והא דהוסיפו

הגבאין וההוספין דחזו

דשקלי יתירתא וקא אמי לאשמועינן

לע"ג שחזיר הגבאי והמוכס פסול

דלא דמי לשאר גבאין שהחזירו

דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר

ועוד כיון דעדיין הס עוסקין בגבאול

וצמקס חשודים לחזור לקלוס:

משכרו

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

קיס לי בנפשי. ולא הימנה ספיקא צידו וטעות הוא וכי אמי

אדעתא דהוא נלח אמי ולא גמר ואקני אלל מולה דבעת יונו ספיקא

הוא צידו אי נלח ואפ"ה אמי מספיקא הלכך גמר ומקני: **בנקשא**

פליא מילתא. שיש לו דפין של עץ מנקשין וזו לו הוינה שומעת קולן

ומכרת שבעה מזורה וממכרת לעוף:

ה"ג אלא ידענא בנקשא טפי: נקשא.

הכאה על זו על זו: **פספסין.** שבזי עזים

והן מרלי"ש בלע"ז: **אפילו קליפי**

אגוזים. שאין עשויין לכך ואקראי

בעלמא הוא: **דאפילו לנכרי.**

שימחה שם ריבית מפיהם דמו ודאי

לא הדרי לקלוליהו: **שממרים אס**

פיונים. מרגלים אונס זה על זה

להלחם: **אפילו צהמה וחי.** דלא

מילתא דשיחא הוא: **פגמיה.** אלו

דפין שמורים כסן: **אפילו צמורה.**

דלא שכיח יוניס דיישוב. והאי פירושא

ללישנא דלרא נקט ליה ולא מגופא

דברייתא היא. וללישנא דאי תקדמה

יונק ליון איכא לפרושי: (ה) חורה גמורה

דקא אפילו צהמס נמי לא עבדו

דפרזיט' גפי קוציא: **ובדלו.** שלא

ישאו ויטנו פירושיהן ויפקדו גמולין

לעניים: **לא חורס דברים.** לומר לא

נוסף עוד אלל חורה הנכרת שיפורו

פירות שביעית שצננותיהן לעניים:

היינו דמשכחם לה צהמה. דאפשר

שמלמדה לרוך כשמשמע קולו: **צס**

הכי פיה. שצבלין בהמות הכר צבית

עמה והלא ידפוסה החיות: **שור הכר.**

דומה לחיה ואס מגדלו צביתו הולך

למדברות ומטעה החיות לצבא אחריו

ויש צהן גול מפני דרכי שלום שמיא

אונסן כן צבירין. וזה דקרי ליה

צהמה כמאן דלמר מין צהמה הוא

ופלוגמיהו לענין הכרת חלבו וכיוסו

דסס: ממסן יחזי דמי אלל שאין

לכון הצבליס לענין: **דאורי'.** הוא.

אל תשע רשע עמ"ל: **וצמקס** גבאין

(דף עט:) תנן מליאת חרש שוטה וקטן

יש צהן גול מפני דרכי שלום שלא

יתקועט צביו או קרוביו: **סוף סוף**

ממונה שקלי. ועברי אקנתא דרבינן

מחמת מימוד ממון: **פסלינהו.**

דחשידי למשקל אגרא ואסחדי שקרא:

כיון דחזו דחטפי. ושקלי כלומר דאפי'

דמי קא יחזי אמי ליד גולותו כלומר

שהי קסא לצבליס למכור ועל כרחן

חוטפין וחורקין המעות לפניהם:

גבאין. ממונין שהעמידן המלך לנבות

מס ומנת המלך וכרגא וארנוטא

מישראל צביריהם: **אקראי בעלמא.**

מה שהכמה נכנסת לשדות של אחרים

ורועה אקראי הוא ואין הרועה

מתכוין לכך: **ויסירא.** יותר מן

הקצב: **צאריך ישראל.** חמירי טפי

משום יסוד ארץ ישראל: **מגדלין**

איסמר. שמגדלין אונס צבמיהם

ואפי' הכי צבלין ישראל פסולין מגדלי

צהמה דקה דעבידא דמשמטא ורהטא

למון השדות אלל גסה לא משמטא

ואפשר לנטעה אלל רועה שמכר

כיון דחזו דחטפי: **אמינא על ששע רועי צהר.**

מאתים וזו מפורית שביעית והרי הן במתנה לעניים. תנא הוסיפו בהן הגולנין מציאת חרש וקטן אפי' שותן מפני דרכי

שלום כיון דסוף סוף ממונה שקלי מנייהו פסלינהו בעל אבן גולן גמור מדאורייתא הוא פסול. והתחמקין מן אפי'

דיחב דמי כיון דחזו רבנן דחטפי ושקלי מנייהו בעל כרחן פסלינהו רבנן. והרועים כיון דחזו ליה דשקלי מן הרועים

כשכחות בין אדם ושדו קמי בהמיהו פסלינהו רבנן והני מילי רועה בהמה דידהו אבל רועה בהמה דעלמא לא חוקה אין

אדם חוטא ולא לו כן מפורש בתחלת שנים אחריו בטליה והגבאין והמוכסין כיון דחזו להו דשקלי יתירא מבי דקדיין

להו פסלינהו רבנן. אמר גאון דצ"ל הני מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממאי דקדיין להו פסלינהו רבנן וכן הני היינו

בא מ"י פ"י מהל'

עדות הל' ד סנה

לאין ריד טוע' ח"מ כ"י

ל סק' טו:

בב מ"י פ"י מהל'

סנה שם טוע' ח"מ

כ"י ל סנה ל:

בג ג מ"י שם הל' ה

טוע' שם סק' טו:

בד ד מ"י שם פ"י הל' ד

סנה שם טוע' שם

סק' טו:

בח ה מ"י שם פ"י מהל'

סנה שם טוע' שם

סק' טו:

בז ו מ"י שם הל' ח

טוע' שם סק' טו:

בז ח מ"י פ"ה מהל'

מגלות אקוריה הל'

ח סנה עין טוע' ייד

כ"י ל סנה ג:

בח ט י ב מ"י פ"י

מהל' עדות הל' ד

סנה ליון ריד טוע' ח"מ

כ"י ל סק' ג:

בב ו מ"י שם טוע' שם

שם סק' ג:

כ מ"י שם הל' ד:

פ (נ"ט ט"ז ח"מ כ"י ג ספי'

ל סנה ג:

לא ז מ"י שם סנה שם

טוע' ח"מ כ"י ל

סק' ג:

לב ק מ"י שם טוע' שם

סק' ד:

תורה אור השלם

לך עמי בא חדרך

וסדר דלקח בערך חבי

כמעט דג' עד יעקב

ישיעיהו כ כ

רבינו חננאל

אחיו ברביה וחד אשהדי

לדידי אוחין ברביה

פסילה רבא לבר בינתוס.

ואקשין ווא רבא הוא

דאמר ליה ברביה פסול

לעדות ואין פסילה רבא

לבר בינתוס על פי

אחד פסול רשע והותרה

אמר על אשת רשע עד

ושנינו הני מילי במשהדי

עליה חדי דלוה ברביה

אבל בהודאתו הוא כי

לזה ברביה לא ודחו

שאמר רבא לשעמיא דאמר

אדם קרוב אצל עצמו

ואין מביש עצמו

רשע וכבר פירשנוהו

כפ"א. הווא טבא דנפיק

טרפא מוחותיה דיה

פסילה בר נתמן ועבריה

אול יבד מויה וטופיה

סדר לאשמויה כלומר

חבר בתשובה א"ל רבא

דלמא איצטונו מערין אין

לו תקנה אלא עד שילך

אחור: ופ"י ח"י יוניס

הכא תרגמו ארמית

יונק ליוני פי' מתקני

ביניהם כל מי שחקקים

יומתי ליות חבירו יטול

מחבירו וכן ומפריחין

אחין שניהן בבת אחת

ומנקשין אחוריהן והוקדם

נטול בעליו מחבירו מה

שהיה ביניהן ר' חמא

בר הושיעא אמר ר' חמא

ארא קרשין חוט

ארוך בעוף ומפריחין אותו

בב ומצפצפין ומתקבצין

מכבדיו ופוחת של בני

אדם מן שובכין אחרים

וכיון שמתקבצין שוכסא

רשת ונטולין ודחו בשבט

אם תקדמיה יונק ליון היינו משחק בקוביא אין הכי נמי מיהו משחק בקוביא הוא תולה בדעת עצמו וסבר קיס

לה בנפשיא דאנא ידענא לשחק בקוביא טפי מניה לפיכך לא גמר ומקני אבל תולה בדעת יונתו אימר גמר ומקני

כי ומתובקן על מאן דאמר ארא מהא דהניא מפרחי יוניס אלו שמכרין את היונים ולא יוניס בלבד אמרו אלא

בהמה חיה ועוף בשלמא למאן דאמר אם תקדמיה יונק ליון היינו דמשכחת לה אפילו בהמה. אלא למאן דאמר ארא

בהמה לא ארא הוא ושניין אין בשרוב הכי כלומר כי הוא גוצה במדברות וכשיגעה מתקבצין אצלו וכמאן דאמר

(ה) ע"י ערוך עקר אלא אי מ"ש בסס רכ הלא גאון

מסורת הש"ס

(א) [מוקפ' פ"ה ע"ש],
(ב) י"א לגמרי (א) [ע"י]
מלכין מורה כלומר מלכין
חומר לפרוץ להקדים ליוס
לחריש. ערוך ערך מן
(ד) מולין פ. בללח פ"ח
מ"ו. (ה) שקלי יתיר ומשווי
עני כעמורי פ"ל רש"ל
(ו) [נפיל כ"ד.], (ז) י"מ ה:
[למקנ: ס: ע"ש.], (ח) [ע"י]
מ"ק: כ.], (ט) [נ"ל ומקנ:
רש"ל.], (י) [נדפדפרי:
(כ) [ש"ש.], (כ) [שמות כב.],
(ל) [כ"ס.], מלך האמות,
(מ) [נ"ל וליחן.], (נ) [ע"י]
לעמי הלא.

גליון הש"ס

גמ' ואחד רוקח בהמה
גמ. ע"י רש"י צ"ב דף
קכ"ח ע"א ד"ה ששע
לע"ז. "אח"כ הלא לי כס'
שונים לדוד הכי קרואו וז'
בסס ד"ר ווא כח למך
דמתי' קודם שחטפו
עליהם והעומס כסרים
אלל רועי לאן היו פסולס
דסתמא בל"י קלי. ולע"ד
א"ט דקא בל"י פסולס
דלמך נלל משום שיוטו על
א"י והרשעים שם נקט
דפסולס משום גולתו וזהו
גסה דקה שיון:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלפי'
מגדרי ובי' איכא לפרושי
האי חורה גמורה דאפי'
צמס כל"ל:

לעיו רש"י

מרלי"ש [מירילי"ש].
אמיתים מעין.

מוקפ רש"י

סנה ריעה. אפילו לא
הועד עליו גול. פסול.
לעדות דקמיה גולן
שמעיה דהממוני בשות' על
אחרים (ב"ס ה.).

רבינו חננאל

שור הבר מין בהמה הוא
דתנן שור הבר מין בהמה
הוא ר' יוסי אומר מין
חיה: ונתי משחק בקוביא
שאמר אלו המשחקין
בפספסין. ולא פספסין
בלבד אמר אלא קליפי
אגוזים או קליפי רמונים
ואימתי חזרתן ששישורו
פספסין ויחזרו חזרה
גמורה ואפילו בהמס נמי
לא עבדי: פ"ל ברביה

עין משפט נר מצוה

לח א מיי פ"ד מהל' בית
המדרה הל"א:
ב לו ב מיי פ"ד מהל'
עדות הלכה ו סג
לפון ריד טוש"ע ח"מ סימן
לד סק"פ כג:
לז ד ה מיי שם הל' ה
טוש"ע שם סק"פ יח
והנדב אלפס עוד בפסק א
ב"מ קט"ז:
לח ז ח מיי שם הל' ה
והנדב מהל' אלוט
הל' ו טוש"ע שם סק"פ יח
בג"מ וט"ז נטור:
לח ט מיי פ"ד מהל' עדות
הלכה ה סג לפון ריד
טוש"ע ח"מ פ"ד סק"פ
טו:
ב ו מיי שם הל' ה'
סג שם טוש"ע:
סק"פ ד וט"פ כד:
מא כ ל מיי שם טוש"ע
שם סק"פ ד:

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

כו:

מחשבת מועלת אפילו לדברי תורה. פירש ריב"א דאגת לב
האדם על מונומיו מהניא לשכח ממנו כל שאר
מחשבות אף מחשבת דברי תורה שנאמר מפר מחשבות ערומים וגו'
וקא אונתן מטר על פני ארץ וגו' י"מ מועלת משקרת ולא תללה
כלומר אם אדם חושב הן להעשיר הן
גם לדברי תורה לא יספיק אלא
כשעשה לשמה כדמסיק:

הלכה ברבי יהודה. דמכשיר
בשם לו אומנות בלא הוא
וכן הלכה דמשהק בקוציא לאו
אסמכתא היא ודוקא כשמעו שניהם
על הדף שקורין אשקזי"ר בלע"ז
שהמקום קטני למי שהריות לקנות
המועות אבל אותם המשתקים באלמנה
אפילו הקנו זה לזה לא קנה דאסמכתא
גמורה היא ואין קנין מועיל זה:
אובלי דבר אחד פסולין להעיד.
ליכא לפרושי אובלי דבר

אחר דהיינו אובלי חזיר דלי בכולי
חזיר היכי מפליג בין יענא לפרהסיא
וכי גרע מאוכל נבלות למיאזון
דלמרינן לקמן (דף כו.) דפסול לעדות
בכל ענין אלא נראה כפי' הקונטרס
דהיינו מקצלי דקדק מן הנכרים:
החשוד ע"ה עריות בשד אעדות.
תימה מאי שנא מאוכל
נבלות למיאזון ומפלוני רבנני לרזוי
דפסולין לעדות וי"ל דמיייר (א) הכא
בחסוד בעלמא בלא עדים דאין כאן
כי אם שמועה ומ"מ הא דלמרינן
ארבעים בכתפיה ניהא דלמרינן
מלקין על לא טובה השמועה אי נמי
הכא משום דינרו מוקפו ולא דמי
לנבלה וגם לרביה דליכא יצרו
מוקפו כל כך כמו צעורה:
רנא

היא תקום עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם: אמר ר' יהודה איתמא:
א"ר אבהו א"ר אלעזר הלכה ברבי יהודה וא"ר אבהו אמר רבי אלעזר יכולן
צריכין הכרזה בבית דין רועה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעי הכרזה
וחד אמר לא בעי הכרזה בשלמא למ"ד לא בעי הכרזה היינו דאמר רב יהודה
אמר רב סתם רועה פסול אלא למ"ד בעי הכרזה מאי סתם רועה פסול
בסתמא מכריזין עליה ההיא מתנה דהוו חתימי עלה תרין גולנין סבר רב
פפא בר שמואל לאכשורה דהא לא אכריזין עליהו אמר ליה רבא יתדי דבעינן
הכרזה בגולן דרבנן בגולן דאורייתא מי בעינן הכרזה: סימן דב"ר ועריות
גנ"ב: אמר רב נחמן יאובלי דבר אחר פסולין לעדות הני מילי בהפרהסיא אבל
בצינעה לא ובפרהסיא נמי לא אמרין יאלא דאפשר ליה לאיתוונן בצינעה וקא
מבוי נפשיה בפרהסיא אבל לא אפשר ליה חיותיה הוא אמר רב נחמן יהחשוד
על העריות כשר לעדות אמר רב ששת ע"ני מרי ארבעין בכתפיה וכשר אמר
רבא יומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול אמר רבינא ואיתימא
רב פפא לא אמרין אלא לאפוקיה אבל יעולה לית לן בה פשיטא מהו דתימא
הא עדיפא ליה דכתיב מים גנובים ימותקו וגו' קמ"ל דכמה קרימא הכי
שכיחא ליה ואמר רב נחמן גנב ניסן וגנב תשרי לא פשיטא גנב הני מילי באריסא
ודבר מועט ובדבר שנגמרה מלאכתו איכריה דרב זביד חד גנב קבא דשערי
ופסליה וחד גנב קיבורא דאהני ופסליה הנהו קבוראי דקבור נפשא ביום
טוב ראשון של עצרת שמתניהו רב פפא ופסלינהו לעדות ואכשרניהו רב
הונא בריה דרב יהושע אמר ליה רב פפא והא רשעים גינהו סברי מצוה קא
עבדי והא קא משמתינא להו לסברי כפרה קא עבדי לן רבנן: איתמר
עד

מלקין על לא טובה השמועה שנאמר [ש"ה ב] אל בני כי לא טובה השמועה: וכשר. בתמיה: לאפוקי. לומר מת צעלה או גירסה דניחא ליה
לשויה פנויה דמיהו שכיחא ליה: לעיולא. לומר פלוני קידשה: הא עדיפא ליה. דמיהו אסורה עליה ולא מיהו שכיחא ליה: דכתיב
מס גנובים ימסקו. ושקורו משקר: ניסן. מן קייר. תשרי זמן צלוי ואסוק: לא שמיא גנב. דמפרש ואולי: צאריסא. דטרח לא מוהרה
המירא ליעול דבר מועט יותר על חלקו מפני טורחו: ודבר שנגמרה מלאכתו. דמשהי נפשיה כפועל ומורו: הא מירא וסבר לא קפיד:
איכר. לאו היינו אריס ואינו חולק בפירות: קיבורא דאהני. כמין אשכול יש תמרס הרבה בענף אחד: קבוראי. קוצרי מתים:
ופסלינהו לעדות. דמשום שר ממון עובדים על דת והוה להו כרשע דחמס: והא משמתינן להו. על הראשונה וסחרין ועוצרין ושונין בעצירה:
פכרי. האי דשמתינן משום כפרה הוא על שעברנו ולא משום דנהדר בן אלא מותר לחלל יוס עוב בשביל המזוה וגש צנדיה משום כפרה:

דמי קביריה לית לן בה אליבא דרב נחמן. אמר ר' ג' ג' ניסן וגנב תשרי. כלומר באלו ב' חדשים שהתבואה בשדות והפירות באלות הלוקח מהן לאו שמיא גנב והני מילי באריסא שיש לו רשות לעיול בשדה
והוא שלחן דבר מועט דבר שנגמרה מלאכתו כגון מליתות וענבים העומדות להיכר: איתרוחין דרב זביד חד גנב כפא פי' אלוהא קטנה כדגריסין בהמוכר את השדה מוכר את האבנים שיהן לצרכהו מאי היא ובהא
הרגימו אבני דאפיי והן האבנים המוכנות לתת על האילות שלא תפריח הרוח וחד גנב קיבורא פי' סמכי תומר ופסלינהו לתרווייהו: תלחן [קבוראי] דקבורי מת ביר"ש ראשון שמתניהו רב פפא ופסלינהו ואתא
רב הונא בריה דרב יהושע ואכשרניהו לעדות

משרייסך היכא. שכתבת לנו שצנא וסיעתו השלימו: הדרו זי. חזרו
ממה שהצטיחו: צנא הנאה. כמשמעו. וי"ל משכח זכור: סוכנת.
מחמתו וחזירו וצוקע עליהם יסכן בם (קלמ' י): (ואומר) כי השפוט
יהסון וגו'. בתמיה דכי הנה הרשעים ידרכון קשת כתיב: לדיק מה

פעל. הקצ"ה מה שזכר שהוא משלם.
ולקמן מפרש מאי משמע שמוט לשון
סיעת לדיקס: אילו זימ סמקד
חריב. ע"י סמקריז צענא של שצנא
לדיק מה פעל איה נפלואתו של
הקצ"ה: אילו מחשבות של שצנא
הרשע אין נהרסות. והכי משמע
קרא כי השמות יהסון מחשבותיו של
אזוט רשע הכמוז למעלה כי הנה
הרשעים ידרכון קשת ולשון שמוט
מחשבותו שהוא משית צקירות לבו
יהסון ראוות הן ליהרס שאם לא כן
לדיק מה פעל מה פעלו של חזקיהו
והיכא שכו. כי השמות לשון ולא שם
לבו גם לואת (שמות ו): אכן היסא
שם. תחת הארון: וטוסיא היא
נקראת. שמונה שמוט שצנא שנאמר
(תהלים ו) דיכר יקרא ארץ ואומר [סם]
מזין מכלל יופי וגו' במסכת יומא
(דף נד:) אומר עולם מזין נברא:
טוסיא. על שם שהעולם משומת על
המורה ולומדיה נקראת ואמר:
מפני ששם שיהי מקטרג ואמר
תקמפק לעליונים ולא ימסרו הלוות
ציד משה: דברים של סוס. דיכור
וקרייה צעלמא וכל דיכור אין זו
גשיה ממש כמורה הוא ואעפ"כ עולם
משומת עליהם. וטוסיקון הוא מלגו
מורה שיהי משומת: מהשכר. דלמא
הלז על מונומיו של אדם: מועלת.
מהניא לשכח למודו: מפר מחשבות
ערומים. נומן להם מונומ ונכטל
מחשבות מלכס שאל היו מניחין אותן
לעשות מוסיא. לא מחשבה שאלה
מחשד כן וכן אעשה כן וכן מעלה
צדי מועלת להשגית הדבר שאין
מחשבתו מתקיימת אפילו לרצו מורה
כגון האומר עד יוס פלוני אסיים כן
וכן מסכתא בגיטא: מפר מחשבות
ערומים. שאין מחשבותיו עולה צידו
ואפילו למוסיא: הכרזה צ"ה. ואין
נפסלין לעדות עד שיכריזו צ"ה
להודיע פסולין: לא עני הכרזה.
שעצירה פסולת דמפורסמת לכל: דכסמא
מכריזין עליה. אט"פ שאלו צלו עדים
שהכנים עדו לשדה אחר: גולן דרנן.
הנך דממני: גולן דאורייתא. החוטף
ממש כגון צניה בן יהודיע דכתיב
(שמואל ב ג) ויגזול את חמית מיד
המלכי הכי מפרש צמרינה (ב"ק דף
עט:) אובלי דבר אחר. מקבלי דקדק
מן הנכרים דהו חילול השם מחמת
ממון והוה ליה כרשע דחמס: כשר
לעדות. דבעינן רשע דחמס דכתיב
(שמות כג) אל תשת וגו' עד חמס: עני
מרי. עניי דאורייתא: ארבעין ספספיה.
חייב מלקות דהו אט"פ שאלו שם
המראה דלמך מר (קדושין דף פא).

מלקין על לא טובה השמועה שנאמר [ש"ה ב] אל בני כי לא טובה השמועה: וכשר. בתמיה: לאפוקי. לומר מת צעלה או גירסה דניחא ליה
לשויה פנויה דמיהו שכיחא ליה: לעיולא. לומר פלוני קידשה: הא עדיפא ליה. דמיהו אסורה עליה ולא מיהו שכיחא ליה: דכתיב
מס גנובים ימסקו. ושקורו משקר: ניסן. מן קייר. תשרי זמן צלוי ואסוק: לא שמיא גנב. דמפרש ואולי: צאריסא. דטרח לא מוהרה
המירא ליעול דבר מועט יותר על חלקו מפני טורחו: ודבר שנגמרה מלאכתו. דמשהי נפשיה כפועל ומורו: הא מירא וסבר לא קפיד:
איכר. לאו היינו אריס ואינו חולק בפירות: קיבורא דאהני. כמין אשכול יש תמרס הרבה בענף אחד: קבוראי. קוצרי מתים:
ופסלינהו לעדות. דמשום שר ממון עובדים על דת והוה להו כרשע דחמס: והא משמתינן להו. על הראשונה וסחרין ועוצרין ושונין בעצירה:
פכרי. האי דשמתינן משום כפרה הוא על שעברנו ולא משום דנהדר בן אלא מותר לחלל יוס עוב בשביל המזוה וגש צנדיה משום כפרה:

הנהגות הב"ח
(א) תום ד"ה הפסוק ופי'
ה"ל דמיייר. י"ב כן מוסק
הר"ש ופסק כן הלכה:

מוסף רש"י
עני מרי. עני מורי (מנחות
פא. מכת"י).

עני מורי. עני מורי (מנחות
פא. מכת"י).

עני מורי. עני מורי (מנחות
פא. מכת"י).

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין עב.

עין מושפא
נר מצוה

לג א מיי פיע מהל' גניבה הלכה ט סמנ לאוין קב כותש'ע ח'מ קי' מה ספיק א כהני' :
לך ב מיי שם הלכה יג :
לך ג מיי שם הלכה ט :
לך ד מיי שם הלכה יג :
במגד משה :
לך ה מיי פ"א מהל' חובל הלכה יא ופ"ו הלכה ט סמנ עשין ע"י מושפ'ע ח'מ קי' שעת ספיק א ופי' מהל' ספיק ג :
לך ו ז מיי פ"ג מהל' גניבה הלכה ז :
לך ח מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך ט מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך י מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יא מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יב מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יג מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יד מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יה מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יז מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יח מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך יט מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :
לך כ מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בסעמ'ת רש"י :

מוסף רש"י

חזקה אין אדם מעמיד עצמו, מלכא דאין ממונו מיד גנב, והאי גנב דלמי במחמת מידע דיע דקאי בעל הבית חלפה ודעמ'ת דהכי אלא, דמימר אחר כי קאי לאפאי קטילתא ליה, ואין זה ספק בפסוק אלא ודאי נפשות והמורה אמרה לו כאן אחרי שגנב להורגך השכם להורגו (ויקרא ט"ז) וזה להרגך בא שחרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ודואה שטעלן ממונו בפניו וזאת, לפיכך על מנת כן בא שם יעמוד בעל המון כנגדו יתרגו שחוחוב כב א ובעי' ברכות נח, דהנב' בדמים קננהו, והנב' במחמת כר מיתה הוא, דכתיב אס במחמת ימלא הגנב וגו' (ב"מ קיד), הגונב כים בשבת הגניבה נדשות הפעלים (שבת) להנב' קונו כל מקום וקמה ליה ברשותי' אף להחייב דאונסין (כתובות א), דיה מגריר (שבת) שאל קננהו כהנב' (שבת א), שאל הגניבה נדשות הפעלים ולא קננהו אלא כהנב' מרשות הפעלים (כתובות א), שהרי איסור שגט כ' וכתובות פריך אי דלפקיה להידי' איסור גניבה ליה, דהרי' לאו מקום קנייה הוה, ומקין לה כלי' רהי', אי נמי שריף ידו למטה מג' וקבלה (שבת א),

מסתברא מילתיה דרב בששיבר, ואס תאמר מאי קמ"ל תנינא ושיבר את החצית פטור ויש לומר אי ממתני' ה"א שיבר בעודו במחמת קמ"ל רב אפילו שיבר אחר קמ"ל נפ"ל. תימה הא תנן במריבה (ב"ק דף סג:) אין הגונב אחר

הגנב משלם תשלומי כפל פירוש כדדרשין^(א) וגונב מצית האיש ולא מצית הגנב ואמר רב בגמרא^(ב) לא שנו אלא לפני יאוש אכל לאחר יאוש קנאו גנב ראשון וגנב שני משלם תשלומי כפל לגנב ראשון אלמא קודם יאוש לא קני ויש לומר דהתם בגנב מנגו חזירו וקריפו דלאו בר קטלא הוא דעיי' התראה אכל כהא במחמת דמתמתו זו היא התראה דלקמן: **לא** קבלינהו הואיל ונפק מפומיה דרב. תימה הא מתייב ללאת ידי שמים כדאמר רב^(ג) הפועלים (ב"מ דף סא) וסמ' גבי החוסס פרה ודש זה^(ד) (ואתנן) אסרה תורה אפילו בא על אמו ויש לומר דכאן^(ה) לא היו רואים להחזיר אלא כ' יתחייבו דיני אדם: כאן

על שם סופו היה בא במחמת ושבר את החבית אם יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור: **גמ'** אמר רבא מאי טעמא דמחמת^(א) חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אוילנא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטילנא ליה^(ב) והתורה אמרה אם בא להורגך השכם להורגו אמר רב^(ג) הבא במחמת ונמל כלים ויצא פטור מאי טעמא בדמים קננהו^(א) אמר רבא^(ד) רבא דמסתברא מילתיה דרב בששיבר דליתנהו אבל נמל לא והאלהים אמר רב אפילו נמל דהא יש לו דמים ונאנסו חייב אלמא ברשותיה קיימי הכא נמי ברשותיה קיימי ולא היא כי אוקמינא רחמנא ברשותיה לענין אונסין אבל לענין מקנא ברשותיה דמרייהו קיימי מיד דהוה אשואל תנן בא במחמת ושיבר את החבית יש לו דמים חייב אין לו דמים פטור טעמא דשיבר דכי אין לו דמים פטור הא נמל לא הוא הדין דאפילו נמל נמי והא דקא תני שבר את החבית קמ"ל דכי יש לו דמים אע"ג דשיבר נמי חייב פשיטא מוזק הוא הא קמ"ל דאפילו שלא בכונה מאי קמ"ל אדם מועד לעולם תנינא^(א) אדם מועד לעולם בין בשוגג בין במזיד בין באונס^(ב) בין ברצון קשיא מתיב רב ביבי בר אבבי^(ג) והגונב כים בשבת חייב שהרי נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויצא פטור שהרי איסור גנבה ואיסור סקילה באין כאחד ויהלכתא דשניהו בנהרא רבא איגנבו ליה דיכרי במחמתא אהדרינהו ניהליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב ת"ר יאין לו דמים אם זרחה השמש עליו וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו תניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי השמש עליו בלבד זרחה^(א) אלא אם ברור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם לאו הרגהו קשיא סתמא אסתמא לא קשיא כאן

אמרין ברשותו הן ואכדו לו הכא נמי לענין אין לו דמים אע"פ דליתנהו אמריין לאו פקדון נינהו אלא ברשותו וזאתהו קיימי וכי גבו להו כי דינא מיניה יש כאן תשלומין עס חיוז מיתה כאלו גוצין משאר נכסים: ולא היא. מסקנא דמילתא דרשבא, ולא היא לא מסתברא טעמא דרב כהא דאע"ג דהיא דיש לו דמים חייבין באתריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמינא רחמנא ברשותו וחייב את ההולגין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומריין דחייבן הכתוב ליטבע אם לא שלא יד במלכת רעהו הא שלא אע"ג דטעין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: אכל לענין מקנא. לא קני אס קיימין הן אלא והוא היה בא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר לך לא קני ומהדר להו דעייניהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי אמר ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משאול דמשום דכל הנאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אס נאנס דכל כמה דקיימא דהרא בעינא הא נמי כל הנאה שלו ומתייב לשלומי: מועד לעולם. אפילו שלא בכונה: קשיא. קשיא מתניתין לתרואה אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו כהדיא קמני לה נמל חייב ואיכא לשנוי בדוחקא דנשנין דמשום רישא נקט שבר והיינו דליכא בין קושא דתיובתא: מסיב רב ציב. לרבא פריך דאמר נמל דליתנהו חייב: בגונבו כים כשכא. שהגניבה וקננהו אוקננהו כהנב' חייב להחזיר ואע"ג שהוליו אס"כ להי"ר ונתחייב כהנב' חייב: שרי נתייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת. ובשכיל חיוז מיתה הבא עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: ה"מ מגריר ויאל. שאל הגניבה ולא קננהו דהיינו להי"ר קננהו בשנוי רשות שהוליו מרשות הכעלים. וזיך ידו למטה משלש וקבלה צידו לידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחזרו ואע"פ שאין כאן הגבה והכי מוקים לה בכתובות [נא]: פטור. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמריין דמי קננהו ולא מפקיין ליה מיתה ומיובתא דרבא דאמר נמל לא: והלכא. הא דקמני פטור כגון דשנהו כהנב' דליתנהו: דרי. אילי: אסדינשו ניהליה. הגנבים: ה"ג אין לו דמים אס זרחה וגו' אלא אס ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אס זרחה השמש ודרשין סמוכין אימתי מותר להורגו זומן שהשמש זרחה עליו כלומר שצור לך שלהרגך בא אס תעמוד כנגדו אכל מספק אל תהרגהו: וטניא אידך אס זרחה השמש עליו דמים לו. אימתי אסור להרגהו זומן שזרחה השמש עליו כלומר שצור הדבר לך כאור שהוא רחמי עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להליל ממוקן מידו לא יהרגך ואס לאו שספקא הוא לך הרגהו. קשיין אהדידי:

בא

גמ' מגמר. מכלה: למודו. מה שהורגל בצער ויין: ס' שקט לדיקים הנייה להם והנייה לעולם. שיש להם פנאי לעסוק בתורה ובמצוות: **מתני'** הבא במחמת. שהאמרה תורה ירגב: נידון על שם סופו. דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג צעל הבית כשיעמוד כנגדו

להליל ממונו: יש לו דמים חייב. אס אינו ראו ליהרג כגון אכ על הבן דמניא לקמן דאין הבן רשאי להרוג את אביו הבא עליו במחמת משום דרחמי האב על הבן ולא בא על עסקי נפשות ואי הוה קאי צריה לאפיה להליל ממונו אין דעמ'תו של אביו להורגו: חייב. לשלם החצית כשאר מוזק: אין לו דמים. כגון שאר כל האדם שניתן רשות לבעל הבית להורגו פטור מלשלם לחזיו מיתה וחיוז תשלומין באין כחאד ואע"פ שניצל פטור מן התשלומין דק"ל (כתובות דף לה). חייב מיתות שוגגין כגון שלא התכווין בהן אין משלמין ממונו שעת המיתה אע"פ שאין נהרגין: **גמ'** מאי טעמא דמחמת. שאמרה תורה אין לו דמים כלומר הרי הוא לך כמי שאין לו דם ושמה ומותר להורגו: חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו. שרואה שאחר נוטלו וזותק הלך יודע הגנב הזה שבעל הבית עומד על ממונו להלילו ומימר אמר הגנב אי אוילנא לגניבה קאי כהפאי ואי קאי קטילנא ליה ואמרה לך מורה אין לו דמים ומלמדתך מתאר שהוא בא להרגך השכם אלה להורגו: הבא במחמת. מתר את הבית ממש: פטור. מלהחזיר אע"פ שהם קיימין: **דמים קננהו**. דמי נפשו קננהו ואילן ונתחייב מיתה דלקחתם: **מססברא מילתא דרב**. דפטור בשגבר ציב כעשיין צין לאחר זמן דליתנהו ותשלומין מדדיה לא מציין לחיוזיה במקום מיתה: אכל נמל לא. מסתברא כהא מילתא דרב דפטור זה דכין דקיימין הן כל היכא דליתנהו דמרייה נינהו ואין זה חייב תשלומין דפקדון בעלמא נינהו גביה: והאלהים. שבעה אמר רב דפטור ואפי' איתנהו וטעמא מהבא^(א) והא אס יס לו דמים כגון אכ על הבן דמורה בהו רב דלא קנה וחייב להחזיר אחרי כן אמריין דאפילו נאנסו מיניה משבחו לרשותו חייב להחזיר דמיהן אלמא לא אמריין פקדון הוה גביה ואכדו לבעלים אלא

אמרין ברשותו הן ואכדו לו הכא נמי לענין אין לו דמים אע"פ דליתנהו אמריין לאו פקדון נינהו אלא ברשותו וזאתהו קיימי וכי גבו להו כי דינא מיניה יש כאן תשלומין עס חיוז מיתה כאלו גוצין משאר נכסים: ולא היא. מסקנא דמילתא דרשבא, ולא היא לא מסתברא טעמא דרב כהא דאע"ג דהיא דיש לו דמים חייבין באתריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמינא רחמנא ברשותו וחייב את ההולגין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומריין דחייבן הכתוב ליטבע אם לא שלא יד במלכת רעהו הא שלא אע"ג דטעין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: אכל לענין מקנא. לא קני אס קיימין הן אלא והוא היה בא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר לך לא קני ומהדר להו דעייניהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי אמר ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משאול דמשום דכל הנאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אס נאנס דכל כמה דקיימא דהרא בעינא הא נמי כל הנאה שלו ומתייב לשלומי: מועד לעולם. אפילו שלא בכונה: קשיא. קשיא מתניתין לתרואה אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו כהדיא קמני לה נמל חייב ואיכא לשנוי בדוחקא דנשנין דמשום רישא נקט שבר והיינו דליכא בין קושא דתיובתא: מסיב רב ציב. לרבא פריך דאמר נמל דליתנהו חייב: בגונבו כים כשכא. שהגניבה וקננהו אוקננהו כהנב' חייב להחזיר ואע"ג שהוליו אס"כ להי"ר ונתחייב כהנב' חייב: שרי נתייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת. ובשכיל חיוז מיתה הבא עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: ה"מ מגריר ויאל. שאל הגניבה ולא קננהו דהיינו להי"ר קננהו בשנוי רשות שהוליו מרשות הכעלים. וזיך ידו למטה משלש וקבלה צידו לידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחזרו ואע"פ שאין כאן הגבה והכי מוקים לה בכתובות [נא]: פטור. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמריין דמי קננהו ולא מפקיין ליה מיתה ומיובתא דרבא דאמר נמל לא: והלכא. הא דקמני פטור כגון דשנהו כהנב' דליתנהו: דרי. אילי: אסדינשו ניהליה. הגנבים: ה"ג אין לו דמים אס זרחה וגו' אלא אס ברור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אס זרחה השמש ודרשין סמוכין אימתי מותר להורגו זומן שהשמש זרחה עליו כלומר שצור לך שלהרגך בא אס תעמוד כנגדו אכל מספק אל תהרגהו: וטניא אידך אס זרחה השמש עליו דמים לו. אימתי אסור להרגהו זומן שזרחה השמש עליו כלומר שצור הדבר לך כאור שהוא רחמי עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להליל ממוקן מידו לא יהרגך ואס לאו שספקא הוא לך הרגהו. קשיין אהדידי:

מסורת הש"ס

(א) יומא פה: (ב) גבריתא מח: דף סג: (ג) [ב"ק קיד: (ד) רבה. רש"ל, (ה) ב"ק כ. פ"ט, (ו) נפ"י מוס' יבמות ט: ד"ה הבא על וכו', (ז) מכות לא. צ"ב פו. שבת לא: [תוספתא ב"ק פ"ט, (ח) ד"גור זה ש"ך לעיל במשנה ע"א: (ט) כ"ל דהא, (י) שם סט: (כ) שם סז: (ל) וי"ל [תקן].

תורה אור השלם

1. אם במחמת יוצא הגנב ודקה ונתן אין לו דמים: אם ודקה השמש עליו דמים לו שלם ושלם אם אין לו ונמקד בנבחה:

שמות כב א-ב

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מסתברא. כעין זה כתובות קכ פ"ד גיטין יג פ"ד: תוס' ד"ה לא. לא היו רוצים להחזיר. ע"י טורי דאן תנינא כהנב' שחוס דף י ע"א ד"ה נפס:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] גמ' אמר רבא מסתברא מלאת דרב. צ"ב ע"י מכות נל: מוס' ד"ה אכל וגרסא היה כאן אמר רבה וכו' ומהמיה על גאון מהרי" פ"ק שאל צ"ח עליהם כש"ס המדעיס:

עין משפט
גר מצוה

מ א מ״י פ״ט מהלכות
 גיטות הלכה י סמג שׁ:
מב ב מ״י שׁס הלכה ז׃
מב ג מ״י שׁס הלכה יג׃
מג ד ה מ״י שׁס הלכה ז׃
מד ו ז מ״י שׁס והלכה ח׃
מה ח מ״י פ״א מהל'
 רוצח הלכה ו סמג
 גלאון קסא שׁו״ע ח״מ סי'
 תכס סעיף א׃
מו ט מ״י שׁס הלכה ט
 שׁו״ע פ״ב סעיף ב׃

בְּכָאן באב ע"ה הבן. ברייתא דאס ברור לך כשמש שאין לו שלום
עמך הרגהו הא סתמא אל תהרגהו ובשמעתא קמייחא
דפסחים (דף ג: וס) דרשינן לאור יקום רוחא אי פשיטא לו מילתא
דכנהורא דלנפשות קמתי רוחא הוא ויתין להלילו בנפשו ופירש שם
בבבלי (דף כג: וס) דקונטרס כן על הא ואל על אדם
ויקא יתכן כדאמרינן הכא דהני אפילו
בסתמא רוחא הוא ולא צעין שיהא
פשוט כנהורא אלא התם ית' לומר כולה
צבא על הבן דאי קים ליה צנוויה
ששונא רוחא הוא ויתין להלילו בנפשו
ואי מוספקא לך מילתא כליליא היא
בצעיר כנגד ולא יתין להלילו בנפשו:
יִשְׂרָאֵל הוא בן ברית הוא. ישראל
ולא כותי בן ברית הוא ולא
מומר לעבודת דמומרינן לעבודת
סוכים (ס' היו מורדין ולא מעלין):

דקטלינן אלא דמים לו בין בחול בין בשבת השתא
בשבת מבעיא אמר רב ששת לא נצרכא נאלא לפקח
וההוכח⁶ בכל אדם ומת⁷ בכל מיתה שאתה יכול ל
בכל אדם איצטריך סד"א בעל הבית הוא דקים⁸ ל
עצמו על ממונו אבל אחר לא קמ"ל דרודף הוא ואפ
בכל מיתה שאתה יכול להמיתו למא לי מרוצח נפק
המכה רוצח הוא אין לא במיתה האמורה בו ומ
להמיתו במיתה התלויה בו שאתה רשאי להמיתו ב
להמיתו ת"ל מות יומת מ"מ שאני התם דאמר קרא מות י
דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד⁹ ו
כאחד אין מלמדין תנו רבנן¹⁰ מחתרת אין לי אלא
ממני ת"ל ימצא הגנב מ"מ אם כן מה ת"ל מחתרת ימי
במחתרת תניא איך מחתרת אין לי אלא מחתרת ג
תלמוד לומר ימצא הגנב מ"מ א"כ מה תלמוד לומר
היא התראתו אמר רב הונא¹¹ קטן הרודף ניתן להצי
אניו צריך התראה לא שנא גדול ולא שנא קטן איתייבי
יצא ראשו אין נוגעין בו לפי שאין דוחין נפש מ
הוא שאני התם דמשמאי קא רדפי לה נימא מסייעא
אחר חבירו להורגו אומר לו ראה שישראל הוא וכן כר
שופך דם האדם באדם דמו ישפך אמרה תורה הצל ד
ההיא רבי יוסי רבי יהודה היא¹² דתניא רבי יוסי בר
צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין
רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו אמר לו ראה שיש
והתורה אמרה שופך דם האדם באדם דמו ישפך¹³ א
כן פטור ע"מ כן אני עושה חייב לא צריכא דקאי בתרי
אצוליה מאי איכא דבעי איתויי לבי דינא בי דינא בעי
אמר לך רב הונא אנא דאמרי כתנא דמחתרת דאמר מח

[illegible]

מסורת הש"ס

[illegible]

1. אם זָרְחָה השמש
עָלִי דָמִים לוֹ שֶׁלֹם
וְשֶׁלֹם אִם אֵין לוֹ וְנִמְכָר
בְּמִצְרַיִם;
שְׂמוֹת כֹּכַב
2. אֶבְרָהָם בְּמִצְרַיִם
הִתְנַבֵּא וְהָבָה וְנָתַן לוֹ
דָּמִים; שְׂמוֹת כֹּכַב
3. אוּ אֶבְרָהָם הַקְדוֹן בִּידוֹ
וְיָמָת מוֹת יָמָת הַמִּכְבָּה
רָצַח הוּא גַּל הָדָם יָמִית
אֶת הָרָצָח בְּפַעְעוֹ בּוֹ;
בְּמִדְבַּר בֵּרֶךְ כֹּכַב
4. שֶׁפֶן דֵּם הָאֲדָם בְּאֲדָם
יִדְמוּ יִשְׁפֹר כִּי בְצֵלֶם
אֱלֹהִים; עֲשֵׂה אֵת
הָאֲדָם;
רֹאשִׁית טוֹ

מוסף רש"י

אין לי. אי לא כמיז אלע
 יומת. אלא במיתה
 האמורה בו. סוף (עשר)
 (מה). מגי שגא אי אחת
 יכיל בו. שון אסיה
 בעספיה וצורח ואסיה יכיל
 לזרוח בן זן לו לטעבו
 (א). ת"ל מרת
 ויבית. ריבויא הוה (עשר)
 (מה). שני כתובין הבאין
 אחדא אין מלמדין.
 מודלע כתא חזר עגמור
 כולס מניה (קדושין ב.).
 אלא להבחין בין שוגג
 למזיד. שלח יוכל לומר
 עסור הייתי שומע (עשר)
 (ה).

זכר **הוא** **על** **הן**. במחמרת מספק אל יהרגו בנו דודאי רחמי אהר
על בנו ואפילו הוא מזיל ממנו לא יהרגו הלך דמיס לו עד שידע
לך כשמה שהוא אחרי עליך ושואך: **זן על האב**. וי"ש איניס דעלמא
הרגו מספק דודאי אדעתא דהכי אתא דאי קיימת ליה לאפיה קטיל
לך עד שידע לך כשמה שהוא רחמי
עלך כאל על הן: **דמיס לו**. לשון
רבים הוא להכי אתא לומר לך דצין
בחול צין בשבת אסור לזן להרגו את
אציו במחמרת שהרי לא זא על עסקי
נפשות: **אין לו דמיס**. לשון רבים
דכתיב גבי איניס דעלמא להכי אתא
לומר לך אין לו דמיס לא בחול ולא
בשבת והרגו: **הרוגי ציט דין**
בשבת לא קטלינן. דרשמירין בפרק
אחד דיני ממונות (לעיל דף ה:): מלא
תבערו אש בכל מושבותיכם: (א)
משמע לו קטלינן משום פקוח
נפש דהאף: **לפקח עליו אש הגל**
אש כשהיה חומר נפל עליו (את) הגל
מפקחין עליו היאז דלא זא על
עסקי נפשות אבל אש זא על עסקי
נפשות כיון דניתן להרגו בלא התראה
גברא קטילא הוא משמע (א): **סמיה:**
והוכה כל אדם. אפילו אינו צעל
הממון מותר להרגו מדלא כתיב
והכה: **צעה"כ הוא**. דמותר להרגו
משום דלאף גנב קיס ליה בגויה
דנשה"כ אציו מעמד עזמא על ממונו
הלך דאמיה דעלמא קטילא אתא:
אזל שאר כל אדם לא. שהרי גנב
זה לא זא אלא על עסקי נפשות של
זה: **קמ"ל**. דכיון דעל עסקי נפשות
ישאל אתא רודף הוא וניתן להלילו
לנצל הציט בנפשו של זה: **שאס אי**
אסא יכול להרגו בציפי. כגון שהיה
מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואמה
יכול לירות בו חץ או אבן: **שני כדיוני**
הנאין כאחד. בפרק גמרי הדיקס דלא
צענין בזה קרא דכתיבי הלכך אי לא
רבייה הוה אמינא בציפי צענין מיתה
הכתובה בו כגון הכאה אבל לא לחונקו
להטביעו במים: ואין לי אלא מחמרת.
שחמרת כותל: גג. ועלה לו כסולס:
חלור וקרפופו. ונכנס בו דרך הפתח
שמאלו פתוח מינין: ס"ל **מלא הגנב**
מדלא כתיב אש במחמרת ימצאנא
וכתיב הגנב ימירה משמע בכל דדיין
שיאז נראה לך גנב: **מאזין במחמרת**.
כלומר מאזין ורגילין לתמור: זו היא
לחמור אדעתא דהכי אתא דאי קא
לנפאי קטילנא ליה ואמרה תורה
וגגו דרך הפתח איניס הורגו עד שיתרו בו צעדים חוי דקאמנא חנאף
היה שאס תעמוד לנגדי אהרוב אותך אבל בלא התראה לא דדילמא לאו
באפאי ליפוק: **קטן הרודף**. את קטן אחר להרגו: **ניתן להלילו בנפשו**.
ולאור בר קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דיתו כדנול: **קסבר**. רב הונא
גנין ב"ד דלא מזי למקטליה אם הרג בעלם התראה: **יאז ראשו**. באשה
זו דאמיה דכל זמן שלא יאז לאור התראה לאו נפש הוא וניתן להורגו
זמן דוחין נפש מנין נפש. ומה תאמר מעשה דשעב דכתיב (שמואל ב')
וזהו לו היה נהרג צעיר כשיתפשנה יואב והן נהרגין עמו אבל אם היה
מני משום דמורד במלכות הוה והכי מפרש לה בתוספתא דתמורה:
זו יספק. כל הרואה אותו יספק דמו שבזיל אותו אדם שהוא רודף
ועל מנת כן אני עושה אף כאן קבלת התראה ואפילו הכי מתייב:
בצמח הלך חזר לא צעני התראה ולא הצננה והאשך צעני לאיתורי
עור. כל כמה דלא אמר על מנת כן אני עושה שאהרג עליו כדילפינן
הכא גבי רודף דצעני התראה ואס לאו אין מלילין אותו בנפשו: **דקאי צערי**
מאזין. והאי פטור וחייב דקאמר אמיתת ציט דין קאי ולאחר שהרגו
דצעני לאיתורי **לצי דינא ומקטליה**. דכתיב (דברים כב) וצרת הרע
הסראסו. אלמא משום דמחזקין ליה רודף לא צעני התראה:
מתי"י

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין עג.

עין משפט
גר מצוה

מסורת הש"ס

בז' מ"י מ"ה מהל' רומה
הלכה י' סמך לאחין קסד
קסד טושי"ע ח"מ ס"י מכה
ספיק' א' ונכרז אלפס עוד
בפסח"י פ"ג דף קמח[...]
בז' ב' מ"י שם הלכה י'
י' טושי"ע שם ספיק' 3:

בז' ד' מ"י שם הלכה יא'
ג' ה' מ"י שם הלכה יד'
סמך שם טושי"ע ח"מ
ס"י טושי"ע פ"ג:
נא' ד' מ"י שם הלכה יא'
י' סמך שם טושי"ע
ח"מ ס"י מכה ספיק' 2:

ומה נערה המאורסה שלא בא ובר'. וא"ת הלא פגם חמור מרומה
שזה בסקילה וזה צריף לאו פירכא היא דהכל לא קפיד
קרא לאיסורא אלא אפגמי' דהא נעדרה או שאין מקפדת
על פגמה אין מצילין אותה בנפשו כדמוכח שמעמין ופשיטא דיש פגם

גדול בנהרג מבגמרה המאורסה
שנאנסה וא"ת ומונ' לן דאפגמי' קפיד
רחמנא דילמא לאיסורא קפיד
מדאינטרין למעוטי עובד עבדות
כוכבים ומחלל שבת וצוהמה וקונטרס
פי' לקמן דאפגמי' קפיד מדגלי' בנהי
ולא בעבירות אחרות ועוד י"ל דאין
מושיע לה משמע דאזושה קפיד
קרא: הרי' זה בא לאמר ונמצא
לאמר. פירוש ונמצא אף למד דהא ללמד
נמי אמת דכדרשין לקמן[...]
יהרג ואל יעבור וכן בזהוה דלעיל
בפרק ד' מיתות (דף נד.) משכני' אשה
מגיד לך הכתוב שני משכבות בלשה
וקאמר הרי זה בא ללמד ונמצא למד
והיינו נמי אף למד דהא ילפינן מיניה
הערהה אפסולי' שמהא שמשמין
ולשמואל דמחייב אוכר בנן ג' שנים
והא לאמר ברש"י פ"ד דחולין (דף כח.)
גבי נבי ואל הרי זה בא ללמד ונמצא
למד מה פסולי' המוקדשים שחטיטה
התם נמי י' לפרש דאף למד קאמר
דללמד אפסולי' המוקדשין נמי קא
אמי לפטור מן המתנות כדדרשין
בז"ק דצבורות (דף טו.):

אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ואם
תאמר מהוהה כלל אדם נפקא
כדדרשין לעיל (דף עב.) וי"ל דהתם
רשות ואשמעין קרא דאין לו דמים
אבל הכא קמ"ל דחובה להציל:
להצילו בנפשו ב'. משמעות
הלשון שמצילין הנדרף
בנפשו של רודף אצל לא יתכן לפרש
כן כיוודף אחר הצדמה וכיוצא זה
לפיכך נראה לפרש דמצילין את האדם
מנערה המאורסה דקאמר שיתן
להצילה בנפשו וא"ת וכיון דמהכא
ילפינן דרומה ניתן להצילו בנפשו למה
לי קרא בטובע בנהר ומיה גוררמו
השתא חצרו הורג כדי להציל התם
לא כ"ש ולא מסתבר למימר דחצרו
הורג טפי לאפרושי' מאיסורא אלא
נראה דאי מהכא ה"א עשה קמ"ל
התם דעובר בלא דלא תעמוד על
דם רעך:

תלמוד לומר והשבותו לו. הכא
מוקי ליה לאבידת גופו
וצפרק שני דצבא מניעה (דף כח.)
מוקי ליה שלא יאכלו עגל לעגלים
התם דריש והשבותו והכל לו ימירה:
חייבי ברייתו וחייבי מיתות ב"ד.
בעריות מיירי דומיא
דנערה וא"ת תיפוק ליה מדאינתקס
כל עריות צפ' אחרי מות כדאמרין
בריש הבא על יצמתו (יבמות דף נד.)
י"ל מדמעט בזהמה ש"מ דלא מקשין
הכי מיהו קשה הא בזהמה לא אינתקס מדמביעא לן קרא לרבות
הערהה בזהמה בפרק ד' מיתות (לעיל דף נה.):

נער נערה. פירש בקונטרס נער כתיב וקרי נערה נדרש מקרא
ומסורת ואף על גב דאמרין בפרק אלו נערות (כתובות
דף מ: ושם) גבי קנס כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע
הכל הוי מלי' למיכתב נערה דעל כרחיק לאו בקטנה איירי אלא
בבת עונשין ועוד יש לפרש דטובא נערה כתיב בפרשה ומיהו
בסמך משמע דמחד דריש דקאמר אידי דכתב נער כתב נמי
כפשטיה דקרא דעל כרחיק נערה קרינן דהא בנערה מישמע:
מסוס

מתני' ואלו שמצילין אותן. מן העצירה: בנפשו. ניתנו ליהרג לכל
אדם כדי להציל מן העצירה ומקראי נפקי: אצל הרודף אחר בזהמה.
לרצוה והרואה לעבוד עבדות כוכבים ולחלל שבת וכל שכן שאר
כריתות ומיתות צ"ד שאין עריות דלא ניתן להצילו בנפשו אלא מדבר

מתני' ואלו הן שמצילין אותן בנפשו
הרודף אחר חבריו להרגו ויאהר הזכר ואחר
הנערה המאורסה אבל הרודף אחר בהמה
יהמחלל את השבת ועובר עבדות כוכבים
אין מצילין אותן בנפשו: גמ' ת"ר מניין
לרודף אחר חבריו להרגו שניתן להצילו
בנפשו ת"ל ילא תעמוד על דם רעך והא
לחייב הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא
מניין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר
או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא
חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך
אין ה"נ ואלא ניתן להצילו בנפשו מנלן
אתיא בקל וחומר מנערה המאורסה מה
נערה המאורסה שלא בא אלא לפוגמה
אמרה תורה ניתן להצילה בנפשו רודף
אחר חבריו להרגו על אחת כמה וכמה וכו'
עונשין מן הדין דבי רבי תנא הקישא הוא
כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש
וכי מה למדנו מרוצח מעתה ה"ר זה בא
ללמד ונמצא למד מקיש רוצח נערה
המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה
בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה
מאורסה גופה מנלן כדתנא דבי ר' ישמעאל
דתנא דבי רבי ישמעאל ר' ואין מושיע לה
הא יש מושיע לה בכל דבר שיכול להושיע
גופא מניין לרואה את חבריו שהוא טובע
בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו
שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם
רעך והא מהכא נפקא מהתם נפקא אבדת
גופו מניין ת"ל והשבותו לו אי מהתם הוה
אמינא ה"מ בנפשיה אבל מיטרח ומיגר
אגורי אימא לא קמ"ל תנו רבנן אחד הרודף
אחר חבריו להרגו ואחר הזכר ואחר נערה
המאורסה ואחר חייבי מיתות ב"ד ואחר
חייבי כריתות מצילין אותן בנפשו אלמנה
לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אין
מצילין אותן בנפשו הנערה בה עבירה אין
מצילין אותה בנפשו יש לה מושיע אין מצילין
אותה בנפשו רבי יהודה אומר אף האומרת
הניחו לו שלא יהרגנה מנה"מ אמר קרא
ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא
מות נער זה וכו' נערה זו נערה המאורסה
חטא אלו חייבי כריתות מות אלו חייבי
מיתות ב"ד כל הני למה לי צריכי דאי כתב
רחמנא נער משום דלאו אורחיה אבל
נערה דאורחיה אימא לא ואי כתב רחמנא
נערה משום דקא פגים לה אבל נער דלא
קא פגים ליה אימא לא ואי כתב רחמנא הני
משום

מתני' ואלו שמצילין אותן. מן העצירה: בנפשו. ניתנו ליהרג לכל
אדם כדי להציל מן העצירה ומקראי נפקי: אצל הרודף אחר בזהמה.
לרצוה והרואה לעבוד עבדות כוכבים ולחלל שבת וכל שכן שאר
כריתות ומיתות צ"ד שאין עריות דלא ניתן להצילו בנפשו אלא מדבר
שהוא ערוה ויש זה קלון ופגם לנדרף
כגון זכר ונערה המאורסה ומיהו רואה
צוהיה כתיב ביה. והאי דנקט בזהמה
משום דדמיא לעריות ונקט נמי עבדות
כוכבים משום דסד"ל תיתי בק"ו
דלקמן[...]
גמ' לא תעמוד. לא תעמיד עצמך
על דמו אלא הצילה: לפגמה. לביישה
ולחללה אמרה תורה נמנה להצילה
בנפשו כדילפינן לקמן מואין מושיע
לה: מן הדין. ק"ו: הקישא הוא.
שהוקש רוצח לנערה המאורסה וכל
היקש וגזירה שוה המופנת הרי הוא
כמפורש במקרא ועונשין ממנו לפי
שלא ניתנה למדרש מעצמו אצל מקל
וחומר שאדם דן ק"ו מעצמו אע"פ
שלא קבלו מרבי' ק"ו עונשין ממנו
כדילפינן במכות (דף ד.) ודי מה
למדנו מרומה. כאל לפטור את האונס
דקאמר ליה קרא אין לנערה חטא
מות כי כאשר יקום איש דמשמע כי
היה דהתם אונס פטור הכא נמי
פטורה אלא משמע שזה בא ללמד על
הנערה ונמצא שנכתב כאל ללמד
הימנה כלומר נמצא אף למד דמשום
מילי אחרני' איתקוש ותריוויה ילפי
מהדדי: מה נערה המאורסה ניתן
להצילה. מן העצירה בנפשו אף רוצח
וכי ואכתי ילפא נערה מרומה שמהרג
ואל תעבור דלקמן[...]
אסיקנא במילתיה דר' דאגב גררף
אתיא: ומדקאמר אין מושיע מכלל
דבעיא תשובה: אדם גופו. כגון
נטבע בנהר מניין שאתה מנחה על
השבת: פ"ל והשבותו לו. קרא
יתירא הוא למדרש השב את גופו
לעצמו: הני מילי בנפשו. אס זה
הרואה יכול להצילו יצילה: קמ"ל.
לא תעמוד על דם רעך לא תעמוד
על עצמך משמע אלא חזר על כל
דדין שלא יאבד דם רעך: חייבי
כריתות וחייבי מיתות צ"ד. דעריות
קאמר דאיכא עצירה ופגם ותנא
דמתני' נמי הכי סבירא ליה מדלא
קא מרמינן סתמא אסתמא ותנא
הני והא הדין לכל עריות: אלמנה
לכהן גדול. כ"ג הרודף אלמנה לאונסה
אע"פ שיש שם פגם דקא משי
לה חללה אין מצילין אותה בנפשו
בדמפרש לקמן[...]
להציל בנפשו: נערה. עצירה.
כבר אין מצילין. דהא אפגימה לה
וקרא אפגימה קפיד מדגלי' בנהי ולא
בעבירות אחרות: יש מושיע לה. ע"י
דבר אחר בלא הריגה אין הורגין אותו
בדדיפתו שהרי כשישיגוהו ייהיה לה
מושיע: האומרת. למצילין הרודפין

אחריו הניחו לו ואל תרדפו אחריו שלא יהרגנה קודם ששיגוהו אף
על פי דאנוסה היא ומיראה היא דקאמרה אין מצילין אותה וטעמא
מפרש לקמן (ע"ז): לנערה חטא מוס. אכולהו קאי אין מושיע לה וקרא
יתירא הוא ולדרשה דהא כתיב ונערה לא תעשה דבר: נער
כתיב קרינן נערה נדרש מקרא ונדרש מסורת נער להציל
את הזכר נערה נדרש משמע: דלאו אורחיה. ליבעל ואיכא
בזיון ובשת גדול: פגים לה. בצחולין ומגנה על בעלה:
לאורחיהו
נערה פירוש אידי דכתב נער למעוטי בזהמה כתב נערה כלומר

א' ונעיל נד. ושי"ן,
ב' לקמן נד. פסחים נה:
יומא פ"ג. א' נפסחים נה:
ושי"ן. ד' זיק פ"א:
ה' ונפסי' פ"ק י"א:
ו' דף ע"ד. א' ונדרים
ז' דף ע"ד. א' ונדרים
ח' ונדרים. א' ונדרים.
ט' ונדרים. א' ונדרים.
י' ונדרים. א' ונדרים.

תורה אור השלם

1. לא תחך רכיל בעמך
לא תעמד על דם רעך
אני יי: ויקרא יט טו
2. ונעדר לא תעשה דבר
אין לנער חטא מות כי
באשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הקדר הנה:
דברים כב כו
3. בי בשרה מנא
צפוקה נער ומקרא
ואין מושיע לה:
דברים כב כו
4. ואם לא קרוב אחיך
אליך ולא ידענו
ואספתו אל תור ביתך
הנה עפר עד דרש אחיך
אתו והשבותו לו:
דברים כב כו

מוסף רש"י

וכי עונשין מן הדין.
מדין ק"ו. דמי ממונות
ומות פשה והלכות עבודה
ופסולי קדשים אשה למד
מק"ו, אצל לא אורחיה
ועונשין (חגיגה יא.). כי
כאשר יקום איש על
רעהו. נערה המאורסה
כתיב (ויצא צב). וכי מה
למדנו מרוצח. שהוא
משפט הרואה כן משפט
הנדרס הוה (שם) והלא פירש
הא אונס פטור דכתיב
ולנערה לא תעשה דבר, אלא
נראה כמי שרואה צא ללמד
כאל ונמצא שהוקש כאל
למות למד, והכי קאמר
כדכא נערה שניתן שוין,
כמו (רש"י נד) והיה כעס
ככא, ולא נאמר והיה העם
ככא (נפסחים כה.). מה
נערה המאורסה ניתן
להצילה. ניתן רשות
לרואה שהוא רודף אחריה
שצילנה ממנו בנפשו של
רודף. דכתיב ואין מושיע
לה, הא ס"ת מושיע דרף
להושיעה בכל אשר יוכל
אפילו בהריגתו, אס הני יוכל
להציל אחרת מאחריה והנחנו
(שם) ובעי"ז ויצא צב).

המשך הנספח בעמוד הבא.

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין עד.

עין מושפט
נר מצוה

נח א מיי פ"ה מהל' רוצח
הלכה יי סנה' לאון
קסא טושי"ע ח"מ סנה'
ספ"ק פ:
נב ב מיי פ"ה מהל' חובל
ומזיק הלכה יי סנה'
עשין ט טושי"ע ח"מ סנה'
שפ ספ"ק פ:
ג נמי" שס הל' יג:
ד נמי" שס הל' יד:
נב ה ו ז ח מיי פ"ה מהל'
יקודי המורה הלכה פ ז
ג סנה עשין ט טושי"ע י"ד
ס"י קסא ספ"ק פ:

מוסף רש"י

ויכול להצילו. ויכול
הנדרש להליל עממא. באחד
מאבריו. של רודף כנון
לקטע רגלו. ורואה הציל.
אלה הכנו (לע"ז ח).
במצות שבמיתה הכתוב
מחבר. שהיה מסתכן
להרוג את חבירו (לקטע עט.
וכע"ז ג).
דכתיב ואם אסון ידחה.
שמה האשה. ונתת נפש
החיה נפש. ונפשו של
מסתכן אלה לחבירו.
ואשפיעו נפשו להרוג את
זה והיה אם זה חייב
(בכחכות ג). וכע"ז דקטון
עט. מתחייב בנפשו
הוא. כדפי' וזאפו' און
הורגו. דמן ואלו נפשו
להרוג בנפשו חסר
חבירו להרגו. ונמלא
תשלומין ויחיו מיתה און
כאחד (ב"ב פ"ה). ובי
עונשין מן הדין. מדון
ק"י. דמי מנפשו ונפשו
עשה והלכות עבודה ופסול
קדשים אהם למען מק"י.
אלו לא אזהרות ושונשין
(תורה יא). בפרהסיא.
יש חילול נפש. שיהא לחון
ולמדין ממנו לחלל בקדושת
השם (ש"ז ח). למה
נאמר בכל מאדך. יאמר
הסביר שכל שכן שחטו
חביו (יומא פ). וכע"ז
פסחים (ה). לכן נאמר
בכל מאדך. מן החביו
עלך (ברכות סא). לפי
שנפשו שזה חביו. לכן
שפועים שזה חביו. לכן
למדין שיהא לחון אהב
אלו נפשו יתר מן החביו
עלך (פסחים ח). כי
כאשר יקום. נעשה
המאורסה כע"ז (יומא פ).
וכי מה למדנו מרובא.
הוא למדנו שיהא לחון
דקאמר ליה קרא און לנפשו
מטא מות כי כלאר יקום
און דמשמע כי הוי דהסם
אונם פטור הכי נמי פטורה
(לע"ז עג). שהיא כמשפט
הרולאן מן משפט הדבר הזה
(יומא פ). והלא פירש זה
אונם פטור כדכתיב ולנפשה
לא מפשה דבר (פסחים
כה). הרי זה בא ללמד
וגמאצא למד. אלא משמע
שזה בא ללמד על העברה
ונמלא שנכח און ללמד
הימנה. כלומר נמלא אף
למד. דמשום מילא לחמיה
אמקוט ויחיווי ויחיו
מהל' (לע"ז עג). והכי
קאמר כדכתיב נפשו עשין
שון. כמו (שפי' כד) והכי
כעס ככין. ולא נאמר והכי
כעס ככין (פסחים כה).
מה נערה המאורסה.
נתן רשות לנפשה שהיא

שלא יהא ממונו חביב עליי.
דמדינתו להצילו בנפשו כל
שכן דניתן בממונו:
קסבר עונשין מן הדין. לא דמי
לעונשין מן הדין דלפליגו
זה אצ"י ורצא לקמן בפ' הנשרפין
(ד' ע). (י) כדפרישית בפ"ק ד' מיתות
(ד' נג: ד"ה השמא) והא' דלפ"ק רצא לעיל
חד למעוטי עבודת כוכבים היינו נמי
למאן דלמר עונשין ומ"ד און עונשין
הוא משני חד למעוטי כהמה דדמי
לעניות ואידך אידי דכתיב נער
כתיב נמי נערה:
אפילו

אלא אי אמרת יכול להציל מאבריו נמי ניתן להצילו בנפשו היכי
משכחת לה דיענש דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין לזה (ב) לא שנא
דאמר רבא רודף שהיה רודף אחר חבירו ושיכר את הכלים בין של נדרף
ובין של כל אדם פטור מאי טעמא מתחייב בנפשו הוא יונדרף ששיכר את
הכלים של רודף פטור של כל אדם חייב של רודף פטור שלא יהא ממונו
חביב עליו מגופו של כל אדם חייב שמציל עצמו בממון חבירו ירודף שהיה
רודף אחר רודף להצילו ושיכר את הכלים בין של רודף בין של נדרף בין של
כל אדם פטור ולא מן הדין שאם אי אתה אומר כן נמצא אין לך כל אדם
שמציל את חבירו מיד הרודף: אבל הרודף אחר בהמה: תניא רשב"י אומר
העובר עבודת כוכבים ניתן להצילו בנפשו מק"י ומה פה הדיוט ניתן להצילו
בנפשו פה גבוה לא כל שכן (וכי עונשין מן הדין קא עבר עונשין מן הדין
תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו
סבר לה כאבוב דאמר עונשין מן הדין ואתאי שבת בחילול חילול מעבורת
כוכבים א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד
יכל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבד ואל תהרג יעבור ואל יתרג חוץ
מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ועבודת כוכבים לא והא תניא
א"ר ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבד עבודת כוכבים ואל תהרג
מנין שיעבור ואל יתרג ת"ל (והי בהם) ולא שימות בהם יכול אפילו
בפרהסיא תלמוד לומר (ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי איננו דאמר
כ"א) דתניא ר"א אומר (ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאדך אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל
מאדך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו
לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך
נאמר בכל מאדך גילוי עריות ושפיכות דמים כדרכי דתניא (רבי אומר) כי
כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה וכי מה למדנו מרובא
מעשה הרי זה בא ללמד וגמאצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה
נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ומקיש
נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יתרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג
ואל תעבור רוצח גופיה מנא לן סברא הוא דההוא דאתא לקמיה דרבה
ואמר ליה אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלינא לך אמר ליה
לקטלוך ולא תיקטול מי יימר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא
סומק טפי כי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גזרת המלכות
י אבל בשעת גזרת המלכות אפי' מצוה קלה יתרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר
יוחנן אפי' שלא בשעת גזרת מלכות אפי' מצוה קלה יתרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר
מצוה קלה יתרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק יאמר רב
אפילו

הלכך און כאלו לומר וחי בהם ולא שימות בהם של ישראל להקצ"ה וכלן נפש חבירו
לא ניתן דבר המלך לדחות שזה על הריגה: ואפילו מזה קנה יתרג ואל יעבור. שלא ירגילו העובדי כוכבים הממרין את הלצות לכן:
עקתא

רודף אחריו שזילנה ממנו בנפשו של רודף. כדכתיב ואין מושיע לך. אם לא יש מושיע לך להשיע בכל אשר יכול אפילו כדכתיב יתרגו (שם וכע"ז יומא פ). מה רוצח יתרג ואל יעבור.
אם אמרו לו הרג וסוף און לאו אהרוב און. יתרג ואל יעבור עבדו או מיתרג. יתרג ואל יעבור. אלא היה אונם מזהב למקור את נפשה.
היה אונם עשה כלום דקדקע עולם בעלמא הוה. ואלוהי לגבר אסתר (יומא שם). ושפיכות דמים גופיה מנלן. יתרג ואל יעבור (שם פ). מרי דוראי. מושל עירי (פסחים שם) שטון של כפר שאני דר שם (יומא שם) דורא. כפר
(תדוריו ע). מי יימר דרמא דידך סומק טפי. כלומר מה דעמך למשי מילתא משום וחי בהם ולא שימות בהם. עטמו על דבר לפי שחביבה נפשו של ישראל לפי המקום יתרג מן המלכות. אמר הקב"ה מנעל מלכות ויהי זה. אלא
עכשיו שכן כאלו ישראל נהרג והמלכות נעצרה. למה ייטב בעיני המקום לעצור על מלכותו. למה ייטב בעיני המקום נפשו ונפש אחרים (פסחים שם).
זה חביבה טפי עליו ומנאל עבירה נפשו ונפש אחרים (פסחים שם).

מסורת הש"ס

(א) נלעיל ג. (ב) לקמן עט.
מכונות ג. (ג) נמי"ע
לקמן עט. על הגליון.
(ד) ב"ק קין: ונסח איהא
רבה ויח' מוס' מכות ל:
כד"ה רב אשין. (ה) נלעיל
מ. (ו) נסמין. (ז) נע"ז
(ח) וס' ספ. ע"ז מ:
(ט) ברכות סא: פסחים
כה. (י) וס' ספ. (יא) נלעיל עג.
(יב) נכנל המקומות
אחי' רבא וחי' בשאילמות.
(יג) להעביר את ישראל
מנחה לעבודת כוכבים.
(יד) נכ"ה: בשעת שמו.
(טו) נל' דלחלא. (טז) ויקרא
כב. (יז) נכ"ה: ונראה.

תורה אור השלם

1. ובי יצא אשתי ונגפו
אשה הרק ויצא וקדח
ולא יקח און עגוש
יענש באשר ישיח עליו
בעל האשה ונתן
בפליח: שמוט כא כב
2. ואם אסון ידחה ונתן
נפש תחת נפש:
שמוט כא כג
3. ושמרתם את השבת
כי קדש הוא לכם
מחלליה מות יומת כי
כל העשה בה מלאכה
ונקרתה הנפש ההוא
מקרב עמיה:
שמוט לא יד
4. ומצורף לא תתן
להעביר למלך ולא
תחלל את שם אלהיך
אני י:
5. ושמרתם את חקתי
ואת משפטי אשר יעשה
אתם והאדם וחי בהם אני
י:
6. ואל תחללו את שם
קדשי ונקדשתי בתוך בני
ישראל אני י:
7. והאבה את י אלהיך
בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאדך: דברים ו
8. ולגער לא תעשה דבר
אין לגער חטא מות כי
כאשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה:
דברים כב כד

גיליון הש"ס

נב' יעבור ואל יתרג חוץ.
ע"י פטור ע"י מוס' ד"ה
טוס:

הגהות הב"ח

(א) נב' ותשלומין לזה כ"ב
ע"י נלעיל דף ט ע"ב ובב"ק
דף כב ע"ה. תוס':
(ב) תוס' ד"ה קסבר וחי'
כדמפרש בפניק ארבע
מיתות:

ערד:

עין משפט
גר מצוה

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

מסורת הש"ס

א) נ"ע' תוס' שבת מט.
ד"ה נטלם: (א) ונכרתו כל:
ע"ש מגילה כ: ע"ש,
דמ"ה האם עד מתי נעשה
הרעה הואל כך איתא
במגילה כ: וזוה תנין
פירש"י ד"ה להלן
במגילה: (ד) נעליו טו,
(ה) כס"א: (ז) כס"א:
שעת השמ"ד, (ו) נ"ה גי'
הערוך שם אלל לפיט איתא
וכל סניטתה: (ח) נ"ה
(ט) ע"ש העוסקא,
(י) ונ"ע' תוס' מגילה טו.
ד"ה כס"א,

תורה אור השלם

1. ולא תחללו את שם
קדש' ונקדשות' בתוך
בני ישראל אג' י'
מקדשכם:
ויקרא כב לב
2. ה'בדלו מתוך העדה
הזאת ואבדלה אתם
בפרג' במדבר טו כא
3. לךדבר הנה יסלח י'
לעבדך בבוא אדני בית
רמון להשתחוות שמה
והוא נשען על ידי
והשתחוית בית רמון
בהשתחוית בית רמון
יסלח י' לעבדך בדבר
הזה: מלכים ב ה יח
4. ויאמר לו לך לשלום
ולך מאתו כבוד ארץ:
מלכים ב ה יח

לעזי רש"י

ל"ר אפרטינימיט. השיך
להם (מלה) במלה:
שייכותם.)

מוסף רש"י

מה להלן עשרה. שנתאר
אין פחותה מעשרה. שנתאר
עד מתי נעשה הרעה האת
יאלא יהושע וכלל (ומגילה
(כ:)
חורין עלך בן סורר
ומורה

ערקתא דמסאנא. שרין הנעל שאם דרך העובדי כוכבים לקשור
כך ודרך ישראל צניין אחר כגון שיש לא ידועת דבצר ודרך ישראל
להיות נעשים אפילו שני זה שאין כלל מזהו אלל מנהג בעלמא קידש
את השם בפני חזריו ישראל והאי פרהסיא מדבר בשראל: אפילו
סוף סוף. דעשרה צניין וכולהו ישראל:

להלן. במרגלים: והא אסתר פרהסיא
הוא. ונעלה לעובד כוכבים ולא
מקרה נפשה לקטל: קרקע עולם
היא. אינה עושה מעשה הוא עושה
זה מעשה: הנאת עצמו. שאין
העובד כוכבים מתכוין להעבירו
מיראתו אלל להנאת עצמו מתכוין
שאי ואין כלל חלול השם ליהרג על
כך: הני קוואקי ודימוניקי. כלי נחשת
שנותנין דהם גחלים נבזיון
ועומדין לפני שולחן מלכים להסתחם
כנגדן: היינו יצנין לה. יוס חג' היה
לפרסיס שנותלין משרתי עבודת
כוכבים אור מכל בית וצית ומעמידין
צית עבודת כוכבים שלהם ומתחממן
העם כנגדן והיו נותלין אף מצית
ישראל בעל כרחם היכי יצנין להו
ולא מסרי נפשייהו אקדושת השם הלא
חוק עבודת כוכבים הוא: אלל. הואיל
והעכו"ם אינו מתכוין להעבירו
אלל להנאת עצמו מתכוין שרין
לאותו הכלי אין כלל קידוש השם
ליהרג עליו ואף על פי שהעכו"ם
אינו רריך לו אלל לחוק עבודת
כוכבים הנאת עצמו הוא שרין לאותו
כלי ואינו אומר לי שבעד אני: קטיל
אספסא. קרור עשז מאלל בהמה:
לקטול. האספסא ולא לקטילה
העכו"ם דכיון דאינו מתכוין להעבירו
אלל לצורכי עצמו אין כלל חילול השם:
שדי נסרא. להעבירו הוא מתכוין ואי
פרהסיא הוא או שעת גזרת המלכות:
לקטילה ולא לקטול אספסא:
זן נח מזהר על עבודת כוכבים
דלאמר ד' מיתות (לעיל טו). ואם אמר

עבור ואל תהרג מזהו היא לקדש את השם או לא: אבזרייהו. כל מידי
שייך צוה קדושת השם שייכא צוה דאס אומר לו לעבור על אותן מצות
או ירג או לא יקדש את השם יעבור עליהם הלכך האני נמי בכללן
הוא: אבזרייהו. ל"ר אפרטינימיט דוגמתו במנחות (דף עג:). עולה וכל
"אבזרייהו: לדבר הוה. מאחר שקבל עליו נעמן שלא לעבור עבודת
כוכבים אמר לו לאלישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אנוס בדבר
שאדוני נשען ע"י וכתיב ויאמר לו לך לשלום הודה לו:
ואם

דלאמר ד' מיתות (לעיל טו). ואם אמר
עבור ואל תהרג מזהו היא לקדש את השם או לא: אבזרייהו. כל מידי
שייך צוה קדושת השם שייכא צוה דאס אומר לו לעבור על אותן מצות
או ירג או לא יקדש את השם יעבור עליהם הלכך האני נמי בכללן
הוא: אבזרייהו. ל"ר אפרטינימיט דוגמתו במנחות (דף עג:). עולה וכל
"אבזרייהו: לדבר הוה. מאחר שקבל עליו נעמן שלא לעבור עבודת
כוכבים אמר לו לאלישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אנוס בדבר
שאדוני נשען ע"י וכתיב ויאמר לו לך לשלום הודה לו:
ואם

ואם

אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא. לכאורה משמע דמנעליהם
משונין משל עכו"ם דלאמר נמי בפרק הכנסה (ב"ק נט:
והס) גבי אלגור וזיכר דהוה סייס מסאני ארכמי וקאמר שהיה
מתבל על ירושלים וכך משמע במסכת תענית (דף כב.) גבי ההוא

אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא וכמה
פרהסיא אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן אין
פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם פשיטא
ישראלים בעינן דכתיב ונקדשתי בתוך
בני ישראל בעי רבי ירמיה חשעה ישראל
ונכרי אחד מהו תא שמע דרנני ר' רב
ינאי אחיה דרבי חייא בר אבא איתא תוך
תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל
וכתיב התם ה'בדלו מתוך העדה הזאת
מה להלן עשרה וכולהו ישראל אף כאן
עשרה וכולהו ישראל והא אסתר פרהסיא
הוא אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה
רבא אמר הנאת עצמן שאני ראי לא תימא
הכי הני קוואקי ודימוניקי היכי יבזיון להו
אלא הנאת עצמן שאני הכא נמי הנאת
עצמן שאני ואזרא רבא למעמיה דאמר
רבא עכו"ם דאמר ליה להאי ישראל קטול
אספסא בשבתא ושדי לחיותא ואי לא
קטילנא לך ליקטיל ולא לקטילי שדי לנהרא
ליקטילי ולא ליקטול מ"ט לעבורי מילתא
קא בעי בעו מיניה מר' אמי בן נח מצווה
על קדושת השם או יאין מצווה על קדושת
השם אמר אביי ת"ש שבע מצות נצמנו
בני נח ואם איתא תמני הויין אל' רבא
אינהו וכל אבזרייהו מאי הוי עלה אמר רב
אדא בר אבהה אמרי בי רב כתיב לדבר
הזה יסלח ה' לעבדך בבא אדני בית רמון
להשתחוות שמה והוא נשען על ידי
והשתחוית וכתיב ויאמר לו לך לשלום
ואם

והא אסתר פרהסיא הוא. תימה
דה"ל לאקשוי עריות הואי
דרוצא ונערה המאורסה לכולי עלמא
יהרג ואל יעבור וכמו כן קאמר צריס
כתובות (דף ג:) וס) דלאמר דליכא
לנושות דמסרו נפשייהו ופריך ולידרוש
להו דלונס שרי ומאי קושיא הא שפיר
עזין דמסרו נפשייהו משום גילוי עריות
ומירן ר"ת דאין חייבין מיתה על צניעל
עובד כוכבים משום דרחמנא אפקריה
לורעיה דעובד כוכבים דלאמרין צפ'
נושאין על האנוסה (יבמות טז.) דכתיב
ורמת סוסים זרמתם ומתוך כך היה
רואה ר"ת להפיר צת ישראל שהמירה
וצה עליה עובד כוכבים וצוה נחגייר
עמה לקיימה ציהדות דלא שייך למימר
אחד לצועל ציהדות עובד כוכבים דהוא
כציהדת בהמה והקשה הר"ר יצחק צ"ר
מרדכי דע"כ ציהדות עכו"ם נאסרה
לצעל דלאמר' התם דליכא פרוות
צפ' האשה שנתארמלה (כתובות טו: וס)
גבי האשה שנחצשה צדי עכו"ם על
ידי נפשות אסורה לצעלה ואמרין
נמי במגילה (דף טו.) כאשר אצדתי
מציית אלא כך אצדתי ממך אלמא
לגבי צעלה לא חשיב ציהדות עובד

כוכבים כציהדת בהמה וגם לכהונה נפסלת ציהדותו אע"פ שציהדת בהמה
אינה נפסלת דאין וזות לבהמה דלאמרין צפ' הצא על יבמות (יבמות
דף טז.) דורעיה דעובד כוכבים הוא דאפקריה רחמנא לענין חיים אלא
ציהדת עובד כוכבים לא אפקריה וכיון דנאסרה לצעל אסורה לצועל
מונטמאה ונטמאה ואמרין נמי בסוטה בפרק ארוסה (ד' טו: וס)
דכתיב מקיץ על ידו ופוסל בתרומה ופריך פשיטא ונסתרה והיא
נטמאה אמר רחמנא אחד לצעל ואחד לתרומה ומשני מהו דתימא כי
אמר ונסתרה והיא נטמאה הני מילי היכא דבצר ציהדת אסירה ליה
לאפוקי עכו"ם דצלחו הכי אסירה ליה קמ"ל אלמא אפילו גבי עובד כוכבים
הכא והא אסתר עריות הואי דקים ליה דמהני טעמא דקרקע עולם לענין דלא מיחייב
ורוצא גופיה כי מיחייב למסור עצמו ה"מ קודם שיהרג צידים אלא היכא דלא עבד מעשה כגון
שמשליכין אותו על המיזוק ומתמטך מסתבא
שאין חייב למסור עצמו דמאי אמר אדורבא מאי חזית דדמא דחצלא סומקי טפי דילמא דמא
דידי סומק טפי כיון דלא עבד מעשה והא
דקאמר אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור יהרג גרסינן ואבזול קאי דעבד מעשה
אלל הנערה עמיה שהיא קרקע עולם אין חייבת
למסור עצמה ואי גרס תהרג יש לפרש דתהרג הנערה קודם שתעשה מעשה שציהדת
עליה את הערוה אלל לענין חלול השם משום פרהסיא
לא ס"ד דמהני עובד כוכבים עולם וכן נמי יש לפרש כההיא דריש פרק הצא על יבמות
(יבמות ד' ג:) וס) דלאמר רבא אין אונס לערוה שאין
קישוי אלל לדעת דאס אומר לו שיהרגו או יניח שציהדותו על הערוה ויודע שאם
יצאיהו אי אפשר שלא יתקשה לא מצינו למימר דלא
עבד מעשה שהקישוי חשיב מעשה ואם היה כבר מקושה ועומד והעכו"ם הציהדות
על הערוה התם ודאי יש אונס ואין לו למסור
עצמו והא דפריך פרק מצות חליה (ס' ד' ק.) וס) גבי יעל והא קא מתהניא מעצירה
ומשני טובתה של רשעים רעה היא אלל דצדיקים
דכשזב נחש על חוה הטיל זה וזהמא לא צעי למימר דמהאי טעמא לא לה למסור
עמיה אע"פ שהיא קרקע עולם משום דהנאה
חשיבא כמעשה דכדריש בפרק המניח (ב"ק ד' ג:) ונכרתו הנפשות העושות
דא"כ צממעתינן נמי ה"ל לאקשוי גבי אסתר ועוד דנראה
הדברים שלא הייתה אנוסה שרי צורח היה ולא היה רשאי לאנסא ואדרבא היה
רריך שמתמנהיגה מן הרודפים כמו משוויח הענין והיא
שידלתו בדבריה עד שצא עליה להסתח כחו והסתח פריך על מה שהכתוב משבח
מנשים צאהל תכרך שרה רבקה רחל ואלה דלאמרין צפ' מי
שאמר ואני צויר (ד' ג:) וס) גדולה עזירה לשמה ממזוה שלא לשמה
שהיו מתכוונות להצות מצעליהן וחשיב לה שלא לשמה משום דהנין מן
המזוה ולא הוי לשמה כל כך ומש"ה פריך דיעל נמי מיתנהיג והשתא ניחא
שהכתוב משבחא דאס הייתה אנוסה צמה הכתוב משבחא וא"ת
כשתנתיבא אסתר לאחשורוש שאמרנה כאשר אצדתי אצדתי למה לא גירשה
מרדכי תחילה כדי שתהא מותרת לחזור לו דמחזיר גרושתו לא
אסירה צונות בלא ישראלי דמתן צפ' דקטור (ד' יא: וס) הכל מודים שאין
מתנה עמה ולא על קודם שתתארס ולא על אחר שתתגרש שתתגרש
לאחר ותתמאי שאת תסתרי ותתמאי ואח"כ יחזירנה זה הכלל כל שצדיעל
ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דלא היה רוצה
לגרשה שהיה ירא פן יודע למנך" קטיל אספסא ושדי לחיותא ב'ו'.
ההוא עובדא דשליה יבמות (ד' קא:) וס) דלאמר ליה
עכו"ם לישראל קטיל אספסא ואי לא קטילנא לך דקטילנא לפלגיא
בר ישראל דלאמר ליה צל לי קדירה צבתא ולא צביל וקטילתיה
שמא לא היה צקי בהלכה דמן הדין לא היה לו למסור עצמו
במקום הנאת עצמו של עכו"ם: בן נח מצווה על קידוש השם.
וא"ת והא וחי צהם בישראל כתיב ואפילו ישראל למסור עצמו
אפילו צניעא אי לא דכתיב וחי צהם ויש לומר דלילמא
לא צליעריך וחי צהם אלא כי היכי דלא ינף שאר מצות מרוצא
ונערה המאורסה דאפילו צניעא יהרג ואל יעבור לכ"ע:

מסורת הש"ס

(א) ע"י מוספות ב"ב יב.
ד"ה (אטו), (ב) [נדרים לא:];
(ג) ירד' ל"ג חמורו וכו';
(ד) [לקמן ש:]; (ה) [ס:];
(ו) ז"ל למטה כלמטה.
מהרש"א חש"ל רש"ש,
(ז) [ויקרא כז:]; (ח) [ז"ל ואם
אשר יקח];

תורה אור השלם

1. מים גבוהים יתקפו
ולחם סתרים ינעם:
משלי ט ז
2. ואיש אשר יקח את
אשה ואת אמה ומה ואת
באש ישרפו אתו ואתה
אלא תהיה ומה
בתוככם: ויקרא כ יד
3. ערות אשה ובתה לא
תגלה את בת בנה ואת
בת בתה לא תקח לגלות
ערוותה שארה הנה ומה
דוא: ויקרא יח יז

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין עה.

עין משפט
גר מצוה

כב א ב ג מ"י פ"ה
מהלכות
המורה הלכה ט ועיין ב"י
י"ד מומן קט:
א ד מ"י פ"א מהלכות
אסורי ביאה הלכה ה
וה"ל ון ופט"ו מהלכות
סנהדרין הלכה יא סג
עשין קיד:

ואם איתא לא לימא ליה לא היה לו להודות לדבר איסור דא"ל
לך לשלום ש"מ אין צד נח מצווה על קידוש השם ומשני
הא זנננה הא צפרהסא נעמן זננה הוה דלא היו ישראל צדי
רמון וגבי קדוש השם צדוך בני ישראל כתיב ואפילו למאן דאמר

זנננה נמי יהרג ואל יעבור הני
מילי ישראל אצל כותי לא
ולעולם אימא לך דצד נח מצווה על
קדוש השם כגון צפרהסא ולמסקנא
זו לא אפשטא בעיין ולשון מאי הו
עלה משמע דמסקנא דפשיטות היא
וגראה יומר כספרים דגרסינן ואם
אימא לימא ליה הא זנננה הא
צפרהסא וקא פשיט דלא מפקיד
מדאמר ליה סתם לך לשלום:

הדרן עלך בן סורר ומורה

ומאי ניהו חמורו ואם חמורו.
הוה מלי למימר בתה ונת
בתה אלא הני נקט דכתיב זהו
שריפה צדיקה:

מנין

וליסבה מינסב לא מייחבה דעתיה כדר' יצחק דא"ר יצחק ב' מיום
שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה שנאמר
ימים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם:

הדרן עלך בן סורר ומורה

ואלו יהן הנשרפין הבא על אשה ובתה ובת כהן שונתה יש בכלל אשה
ובתה בתו ובת בתו ובת בנו ובת אשתו ובת בתה ובת בנה חמורו
ואם חמורו ואם חמיו: גמ' הבא על אשה שנשא בתה לא קתני אלא הבא
על אשה ובתה מכלל דתרווייהו לאיסורא ומאן נינהו חמורו ואם חמורו וקתני
יש בכלל אשה ובתה מכלל דתרווייהו כתיבי בהדיא והך מדרשא אתיא
הניחא לאב"י דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו מתניתין מני רבי
עקיבא היא אלא לרבא דאמר חמורו לאחר מיתה איכא בינייהו מתניתין
מני אמר לך רבא תני הבא על אשה שנשא בתה: יש בכלל אשה
ובתה חמורו ואם חמורו ואם חמיו: לאב"י אידי דקא בעי למיתנא אם
חמיו תני נמי חמורו ואם חמורו לרבא אידי דקא בעי למיתנא אם
חמיו ואם חמורו תני נמי חמורו מנהני מילי דת"ר איש אשר יקח את
אשה ואת אמה אין לי אלא אשה ואמה בת אשה ובת בתה ובת
מנין נאמר כאן ומה ונאמר להלן ומה מה להלן בתה ובת בתה ובת
בנה אף כאן בתה ובת בתה ובת בנה מנין לעשות זכרים כנקבות
נאמר כאן ומה ונאמר להלן ומה מה להלן זכרים כנקבות אף כאן
זכרים כנקבות מנין לעשות למטה כלמעה נאמר כאן ומה ונאמר
להלן ומה מה להלן למטה כלמעה אף כאן למטה כלמעה ומה כאן
למעלה כלמטה אף להלן למעלה כלמטה א' אמר מר מנין לעשות זכרים כנקבות
מאי זכרים כנקבות אילימא בת בנה כבת בתה בהדי הדדי קאתינא אלא אם
חמיו כאם חמורו השתא אם חמורו לא קמה לן אם חמיו מיהדר עלה
אמר

דקתני לאו צאשמו הוא דא"כ הבא על האשה ואמה מצבי ליה למתניה וא"כ הך אשה אחמורו קאמר הוה ליה למתניה הבא על האשה שנשא בתה
דהיינו חמורו הא לא קתני אלא הבא על אשה ובתה מכלל דתרווייהו לאיסורא ולא החזירה אשתו לכאן ומאן נינהו חמורו ואם חמורו והכי קאמר
הבא על אם חמורו או על בתה דהיינו חמורו וקתני יש בכלל אשה ובתה כולה הך אלמא הך אשה ובתה כתיבי צדיקה: הניחא לאב"י
דאמר צדיקה דרבי ישמעאל ורבי עקיבא: משמעות דורשין איכא בינייהו. ומסיק למילתיה דלרבי עקיבא
כתיבא צדיקה אם חמורו מתניתין מני ר"ע היא: אלא לרבא דאמר. בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא לא כתיבא אלא בחמורו
שבא עליה לאחר מיתה אשתו פליגי מתניתין מני: אמר לך רבא תני על אשה שנשא בתה. דהיינו חמורו דכתיבא צדיקה א' (איש כי
יקח) את אשה דהיינו אשתו ואת אמה דהיינו חמורו: יש בכלל אשה ובתה וכו'. קתני נמי חמורו ומילתא דמתיה היא דההוא לאו
מדרשא אלא וקתני צדיקה: לאב"י. דאמר חמורו ואמה כתיב צדיקה אידי דתנא צדיקה כללל אם חמיו דאמרי מדרשא נקט אגב
ריהטא חמורו ואם חמורו: אין לי אלא אשה ואמה. דהיינו חמורו: נאמר כאן. צדיקה ומה היא: ונאמר. צדיקה ומה
ובת בתה ובת בנה ומה היא: אף כאן. לענין עונש צדיקה בתה ובת בתה ומה צדיקה דהיא קרא: מנין
לעשות זכרים כנקבות. לקמן מפרש: מנין לעשות למטה כלמעה. לקמן [ש"ב] נמי מפרש: ומה כאן למעלה כלמטה אף להלן למעלה
כלמטה. לקמן [ש"ס] מפרש: צדיקה דרבי אסיין. הא רבייהו למתניהו בגזרה שוה דאמרי ומה זמה: אלא אם חמיו כאלם חמורו. השתא
אם חמורו אכתי לא קמה לן עדיין לא העמידה על צוריה צדיקה מן התורה דהא היא תנא לפוס ריהטא שמינין ליה דהיא
אשה דקרא היינו אשתו ואפי' למאן דאמר אם חמורו כתיבא לאו ממשמעותא דאת אשה ואמה נפקא ליה אלא ממשמעותא דאדמו
ואתה: אם חמיו קא מדרש עלה. מחזר עליה להציאה למורת אם חמורו דקאמר זכרים כנקבות הא אכתי לא אשמעינן תנא אם חמורו:

אמר